

Landsbygdsföretagen och den gröna omställningen

En studie om företagsutveckling på landsbygden

Erik Haggarrson Lewis & Manne Rosén

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp

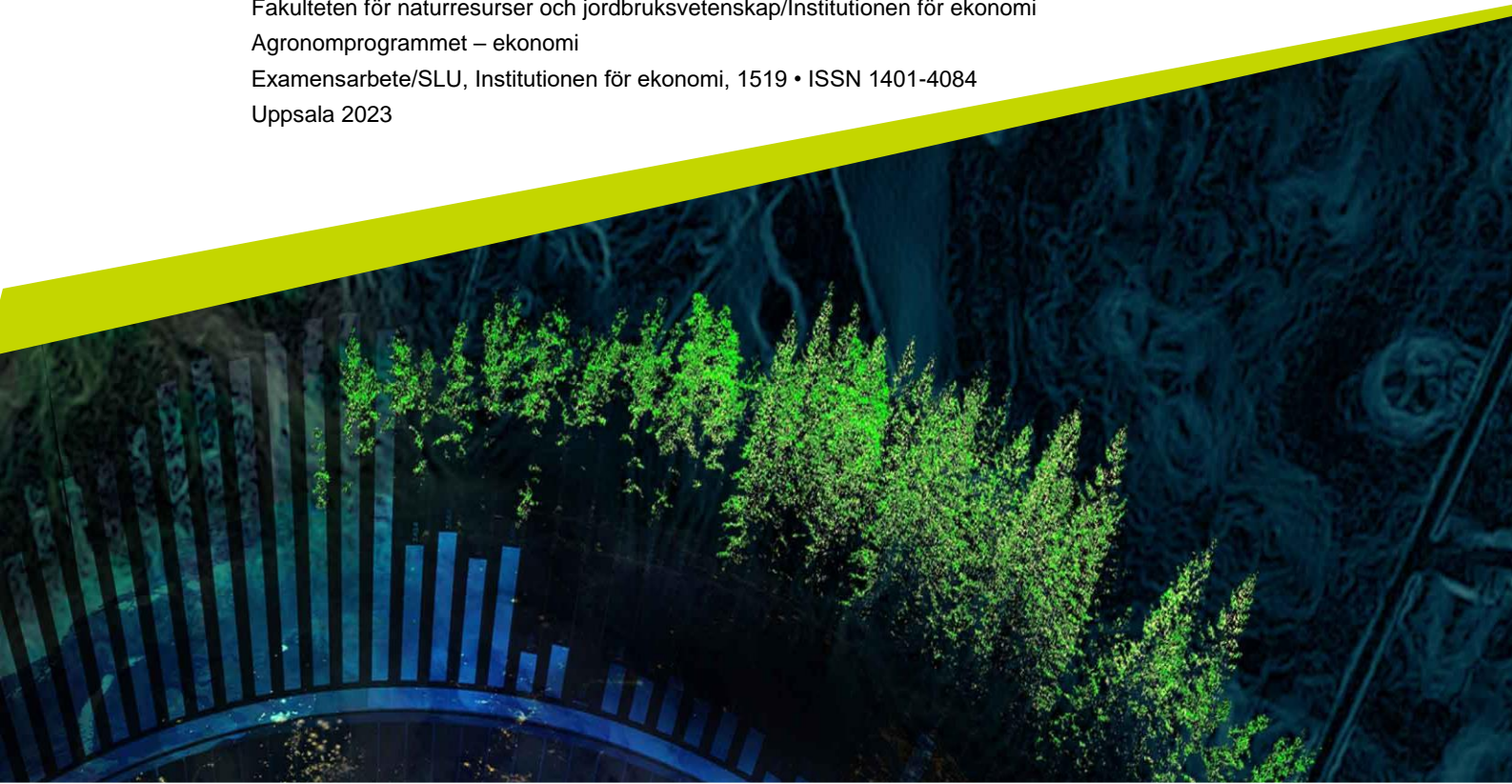
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap/Institutionen för ekonomi

Agronomprogrammet – ekonomi

Examensarbete/SLU, Institutionen för ekonomi, 1519 • ISSN 1401-4084

Uppsala 2023

Landsbygdsföretagen och den gröna omställningen. En studie om företagsutveckling på landsbygden

Erik Haggarrsson Lewis & Manne Rosén

Handledare: Hanna Astner, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för ekonomi

Examinator: Karin Hakelius, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för ekonomi

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i företagsekonomi

Kurskod: EX0902

Program/utbildning: Agronomprogrammet – ekonomi

Kursansvarig inst.: Institutionen för ekonomi

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2023

Upphovsrätt: Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.

Serietitel: Examensarbete/SLU, Institutionen för ekonomi

Delnummer i serien: 1519

ISSN: 1401-4084

Nyckelord: Entreprenörskap, landsbygdsentreprenörskap, kontext, inbäddning, landsbygdsutveckling, företagsutveckling

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för ekonomi

Förord

Denna företagsekonomiska uppsats upprättas i samarbete med Länsstyrelsen Piteå och ska vara ett bidrag till 'Företagslyftet' som är en lokal satsning i Piteå kommun, Norrbottens län. Sedan januari 2023 har företagslyftet av Länsstyrelsen Norrbotten sats i rullning med ett fokus på att stärka företagandet i den norrländska landsbygden. Projektet går ut på att med hjälp av kunskapsspridning och stöd hjälpa företagare att etablera sina verksamheter, och hur de på bästa sätt kan få de att utvecklas och fortleva (Länsstyrelsen Norrbotten, 2023). Många kommuner är i stort behov av att utveckla företagande men i och med att det sker denna typ av satsning i Piteå har författarna valt att fokusera på just denna kommun.

Sammanfattning

I Piteå står företagare inför stora förändringar. I samband med de omfattande investeringar som görs inom ramen av den gröna omställningen förändras de kontextuella faktorer som är avgörande för ruralt entreprenörskap, med andra ord företag som härstammar från platsen och anammar platsens unika resurser och som inte kan flyttas någon annanstans. Dessa förändringar beror på entreprenörskap i det rurala, det vill säga verksamheter som inte nyttjar platsen på samma sätt i sin produktion och marknad, utan har placerats där av andra anledningar, exempelvis för att det är ekonomiskt fördelaktigt. Dessa etableringar påverkar och förändrar lokala företagens möjligheter och utmaningar på platsen.

Ruralt entreprenörskap behövs på platsen bland annat för att öka platsens attraktivitet. Entreprenörskap i det rurala bidrar å andra sidan till en förbättrad kapitalstruktur genom nya affärsmöjligheter och ökade skatteintäkter. Däremot, visar rapporter att företagande inte är en prioritet på platsen. Situationen i Piteå ger därmed upphov till problem. Företagande är centralt för utvecklingen men samtidigt visar rapporter att företagande inte är en prioritet. Detta kräver närmare undersökning. Därför har författarna spenderat två veckor på plats i Piteå för få insikt i hur företagsutvecklingen påverkas av de möjligheter och utmaningar som uppstår i en kontext under kraftig förändring.

Resultaten visar bland annat att myndigheter har en mindre roll i företagsutveckling än vad teorin ger sken av. Detta för att de satsningar som görs inte går i linje med vad företag behöver, vilket är mer dialog, arenor för kunskapsutbyte och lönsamma relationer. Nätverk och inbäddning är viktiga för resurstillgång medan den specifika kulturen, piteandan, som utgör en social resurs, skapar legitimitet och konkurrenskraft till ruralt entreprenörskap. Ruralt entreprenörskap bidrar till platsens attraktivitet vilket i sin tur öppnar upp för industrier att etablera och bidra till en starkare kapitalstruktur på platsen. Däremot, för entreprenörskap i det rurala med sig utmaningar förknippat med kompetensförsörjning för företagare på platsen. För att hantera kompetensbristen måste företagare i stället arbeta med det de har och hitta alternativa inkomstkällor för att utveckla företaget.

Sammanfattningsvis är det centralt för företagsutveckling framöver att det sker mer samverkan mellan olika aktörer på platsen. Formella institutioner har utrymme att själva agera entreprenöriellt i stället för att vara en stödjande funktion. Evenemang ute hos företagen, med företagarnas familjer är en bra startpunkt. Utifrån detta kan lönsamma samarbeten formas vilket gör att ruralt entreprenörskap och entreprenörskap i det rurala kommer närmare varandra för att utveckla företagande på sikt.

Nyckelord: Entreprenörskap, landsbygdsentreprenörskap, kontext, inbäddning, landsbygdsutveckling, företagsutveckling...

Abstract

In Piteå, entrepreneurs are facing significant changes. The extensive investments made within the framework of the green transition are altering the contextual factors crucial to rural entrepreneurship, referring to businesses that originate from the local area and embrace its unique resources, which cannot be relocated elsewhere. These changes are attributed to entrepreneurship in the rural context, which encompasses businesses that do not utilize the location in the same manner for their production and market but have been established there for other reasons, such as economic advantages. These establishments impact and modify the opportunities and challenges for local entrepreneurs in the area.

Rural entrepreneurship is essential for enhancing the attractiveness of the location. On the other hand, entrepreneurship in the rural context contributes to an improved capital structure through new business opportunities and increased tax revenues. However, reports indicate that entrepreneurship is not a priority in the area. This calls for further investigation. Consequently, the authors have spent two weeks in Piteå to gain insights into how business development is influenced by the opportunities and challenges arising in a context undergoing significant transformation.

The study revealed that public entities, such as the municipality and administrative boards, play a smaller role in business development than expected. Their initiatives often do not align with the needs of businesses, such as more dialogue, knowledge exchange platforms, and profitable relationships. Networks and the local culture, known as "piteandan," play crucial roles in resource access, legitimacy, and competitiveness for rural entrepreneurship. While rural entrepreneurship enhances the location's attractiveness and contributes to a stronger capital structure, it also presents challenges related to skills supply. Entrepreneurs must work with what they have and explore alternative income sources to overcome these challenges.

In summary, fostering greater collaboration among different stakeholders is essential for future business development in Piteå. Formal institutions should take on a more entrepreneurial role, and events involving entrepreneurs and their families can facilitate profitable collaborations. By bringing together rural entrepreneurship and the rural context, long-term business development can be achieved.

Keywords: Entrepreneurship, rural entrepreneurship, context, embeddedness, rural development, corporate development...

Innehållsförteckning

Tabellförteckning	1
Figurförteckning.....	2
Kapitel 1: Introduktion	3
1.1 Inledning.....	3
1.2 Bakgrund.....	3
1.3 Problemformulering.....	6
1.3.1 Empiriskt problem	6
1.3.2 Teoretiskt problem	7
1.4 Syfte	8
1.5 Avgränsningar	8
1.6 Disposition.....	9
Kapitel 2. Teoretiskt ramverk.	10
2.1 Kontextuella faktorer	10
2.1.1 Social kontext	10
2.1.2 Spatial kontext	11
2.1.3 Institutionell kontext	11
2.1.4 Ekonomisk kontext.....	12
2.2 Entreprenöriella motiv	12
2.3 Företagarens samverkan med kontext	14
2.4 Teoretisk syntes	15
Kapitel 3: Metod.....	17
3.1 Forskningsmetod	17
3.2 Litteraturgenomgång.....	18
3.3 Empiriinsamling.....	19
3.3.1 Urval.....	19
3.3.2 Intervjuer	20
3.3.3 Observationer	20
3.4 Analysmetod	21
3.5 Kritisk reflektion.....	21
3.6 Kvalitetskriterier.....	22
Kapitel 4: Resultat / Empiri.....	25

4.1	Introduktion till Piteå.....	25
4.2	Företagare på landsbygden i Piteå	26
4.3	Myndigheter och organisationer.....	28
Kapitel 5: Analys		32
5.1	Möjligheter och utmaningar för företagsutvecklingen i Piteå	32
5.1.1	Social kontext	32
5.1.2	Spatial kontext	33
5.1.3	Institutionell kontext	34
5.1.4	Ekonomisk kontext.....	35
Kapitel 6: Diskussion		36
6.1	Vilka möjligheter och utmaningar ligger till grund för företagsutvecklingen på landsbygden i Piteå?.....	36
6.2	Hur interagerar företagare på landsbygden med industrier som kommer av den gröna omställningen?.....	38
6.3	Hur kan samhällets olika aktörer, såsom företagare, myndigheter och branschorganisationer, utveckla företagande på platsen?	40
Kapitel 7: Slutsats		42
7.1	Sammanfattande slutsatser	42
7.2	Bidrag och vidare forskning	43
7.2.1	Empiriskt bidrag	43
7.2.2	Teoretiskt bidrag	44
7.2.3	Vidare forskning.....	44
Referenser.....		45

Tabellförteckning

Tabell 1. Kontextuella faktorer med nyckelord och beskrivningar av centrala aspekter (egen bearbetning).....	12
Tabell 2. Entreprenöriella processen ur olika entreprenöriella motiv (egen bearbetning).	13
Tabell 3. Intervjudeltagare.....	19

Figurförteckning

Figur 1. Företagarens samverkan med kontext (egen bearbetning).....	15
---	----

Kapitel 1: Introduktion

I detta första kapitel ingår en kortare inledning följt av en mer detaljerad bakgrundsbeskrivning, problemformulering samt syfte. Uppsatsens struktur och avgränsningar kommer även beskrivas.

1.1 Inledning

Maten i ditt kylskåp, elen som lyser upp ditt hem, stålet som bär upp lägenhetshuset du bor i och pappret du skriver på. Allt detta är en produkt av de entreprenöriella processer som sker på landsbygden (Korsgaard, Müller & Tanvig 2015). Ryggraden i detta är företag och hårt arbetande människor. En grundförutsättning för dessa processer är således att det finns människor på landsbygden, som bor och verkar där och som blir en del av de värdeskapande processer som dagens samhälle är beroende av (Bosworth 2012). Dessa människor på platsen är både dagens företagare men även framtidens företagare och de står inför stora förändringar. Audretsch, Falch, Feldman och Heblich (2009) menar att lokala faktorer och förhållanden, det vill säga den lokala kontexten, bestämmer hur paletten av företag som finns på en plats ser ut. I takt med den gröna omställningen och de industrietableringar som görs inom den, så förändras kontexten och i förlängning uppstår nya utmaningar och möjligheter som är förknippade med förändrade kontextuella faktorer. Eftersom kontexten formar entreprenörskapet (Gaddefors & Andersson 2017) behöver vi förstå de förändrade förutsättningar som präglar platsen. Detta för att kunna fortsätta utveckla ruralt entreprenörskap som är en central pusselbit för företagets, samhällets och nationens utveckling och omställning.

1.2 Bakgrund

Redan på 40-talet, där entreprenörskap som forskningsfält aktualiserades, avhandlades hur entreprenörskap är en viktig värdeskapande process och har en stor roll i ekonomisk utveckling. Detta synliggjordes under den Schumpeterianska eran där entreprenörskap framställdes som en grundförutsättning för ekonomisk utveckling (Schumpeter 1942). Från denna era och fram tills 2000-talet försökte

många studier definiera entreprenörskap, entreprenörskapsforskningens gränser och relevanta ämnesområden (Bruyat & Julien 2001; Busenitz et al. 2003; Gartner et al. 1994; Low & Macmillan 1988; Shane & Venkataraman 2000). Exempelvis har det uppstått diskussioner om vad entreprenörskap är; att entreprenöriella handlingar inte enbart kopplas till gärningar som utförs av människor (Gaddefors & Andersson 2017). I stället är entreprenörskap en samverkansprocess av olika aktörer och entiteter inom given kontext. Den entreprenöriella processen uppstår således i interaktion med kontexten (Gaddefors & Andersson 2018).

På senare år har diskursen rört sig alltmer mot miljömässiga och sociala dimensioner (Dahri & Omri 2018; Hall et al. 2010; Schaltegger 2016). Som ett led i denna utveckling har entreprenörskap på landsbygden framförts som ett viktigt ämne (McElwee & Atherton 2021; Muñoz & Kimmitt 2019; Müller & Korsgaard 2017; Wigren-Kristofersen 2021). Inom dessa studier är det viktigt att forskare ger besked om hur landsbygden definieras, där det idag finns delade uppfattningar (Bosak & Perlman 1982; Dasgupta et al. 2014; Denham & White 1998; Hoggart 1990; Bennett et al. 2019). Anderson och Gaddefors (2016) framhäver att landsbygd definieras av dess kontrast till urbana områden och den starka kopplingen till omgivande miljö och natur som kännetecknar dessa platser; "What it means to be rural is not to be urban" (Anderson & Gaddefors 2016). Inom ramen av denna uppsats tillämpas detta synsätt för att definiera landsbygd. Dessa platser saknar urban karaktär och kännetecknas snarare av en känsla av landsbygd, vilket innebär en stark koppling till omgivande miljö och de naturresurser som finns tillgängliga. Detta inkluderar både monocentriska och polycentriska områden, och landsbygden utgör platser som finns i periferin av dessa större städer eller mindre städer.

En tydlig definition av vad som utgör landsbygd är viktig eftersom forskningen inom entreprenörskap på landsbygden på senare år har utvecklats mot att studera entreprenörens kontext som har visats ha en avgörande roll för företagande på landsbygden (Gaddefors & Anderson 2017; Muñoz & Kimmitt 2019; Welter 2011; Baker & Welter 2018). Ett kontextualiserat perspektiv på entreprenörskap innebär att beakta faktorer i entreprenörens omgivning som är viktiga för den entreprenöriella processen och företagsutveckling på landsbygden. Dessa faktorer har kategoriserats i fyra distinkta kontexter (Welter 2011). Däremot, är dessa kontexter inte enbart att betrakta som externa variabler, de ligger i stället till grund för att studera förutsättningarna för entreprenöriella processer och är en integrerad del i ett kontextualiserat perspektiv. Ett kontextualiserat perspektiv innebär att studier inom entreprenörskap inte kan genomföras genom att enbart studera dokument och rapporter. I stället menar Zahra et al. (2014) att studieobjekt som är föremål för en forskningssatsning bör studeras inom ramen av de kontexter i vilken entreprenörskapet i fråga äger rum. Detta är särskilt viktigt i ett

forskningsområde med fokus på landsbygdsentreprenörskap, eftersom varje enskild plats för med sig unika förutsättningar och utmaningar (Muñoz & Kimmitt 2019).

De unika förutsättningar och utmaningar som kännetecknar varje enskild plats blir särskilt påtagligt i landsbygdsområden just för att företagare i större utsträckning är bundna av platsens biofysiska egenskaper (Muñoz & Kimmitt 2019). Därtill visar forskning att det inte enbart är aktuellt att beakta kontexter för att förstå entreprenörskapet och företagsutveckling på landsbygden. Även olika motiv bakom den entreprenöriella processen är en viktig del i analysen av företagsutvecklingen. Litteraturen skiljer på två typer av entreprenörskap som kan förekomma i en landsbygd; ruralt entreprenörskap och annat entreprenörskap i det rurala. Ruralt entreprenörskap kännetecknas av plats-specifika förutsättningar som möjliggör en entreprenöriell process och ger upphov till konkurrenskraftiga och unika företag (Korsgaard et al. 2015). Ett exempel på sådant entreprenörskap är Besöksnäringsgården som besöktes av författarna. Den drivs av lokalt förankrade företagare, som samarbetar med lokala kreatörer och producenter, och som koordinerar lokala resurser. Detta för att erbjuda en variation av upplevelser som är unika för platsen (Pers. med ., Besöksnäringföretagaren). Den andra typen av entreprenörskap är entreprenörskap i det rurala (Korsgaard et al. 2015). Denna typ av entreprenörskap avser verksamheter som är placerade på landsbygden, men som inte nödvändigtvis har en direkt koppling till platsen. Sådana verksamheter placeras där på grund av att det finns utrymme och ekonomiska fördelar (ibid.). Ett exempel på annat entreprenörskap i det rurala är Facebooks serverhall i Luleå, vilken sägs vara placerad på platsen för att marken är billig och älven ligger nära (Pers. med ., Karlsson). Närheten till stora mängder vatten är viktig för att möjliggöra kylning av serverhallen och en stabil tillförsel av energi till verksamheten (Sweco u.å.).

De ekonomiska fördelarna som är en grundorsak till varför entreprenörskap i det rurala etablerar verksamhet på avlägsna platser kommer med konsekvenser. I dagsläget står Piteå inför stora förändringar till följd av sådana etableringar. Piteå betraktar vi som en landsbygdskommun då den har en lång historik som bruksort och en stark koppling till naturen eftersom timmer och skog varit centralt för platsens utveckling. I tillägg till detta upplever författarna att Piteå har en tydlig kontrast till urbana områden (Anderson och Gaddefors 2016). Inom ramen av den gröna omställningen sker flertalet industrietableringar på platsen som i förlängningen förändrar de lokala faktorerna som för entreprenörskapet på platsen är viktiga (Audretsch et al. 2009). Litteraturen visar att båda motiv kan vara viktiga värdeskapande processer och det framstår vara av stor vikt att främja entreprenörskap på platsen. Däremot, visar Svenskt Näringslivs rapporter (2018;2022) om företagsklimatet i Sveriges 290 kommuner att Piteå haft en tydligt nedåtgående trend från 2018 då klimatet var förhållandevis bra till den senaste

mätningen 2022. Det uppstår därmed problem. Dels behövs den gröna omställningen i det världsomspännande arbetet att sänka människors påfrestning på planeten, där också företagsutveckling är centralt. Dels målas en bild upp av dessa rapporter som visar att företagande inte alls är en prioritet. Situationen behöver studeras för att klargöra förutsättningar för företagsutveckling på platsen.

1.3 Problemformulering

1.3.1 Empiriskt problem

Norra Sverige befinner sig just nu i en expansiv fas med extrem högkonjunktur. På landsbygden sker stora investeringar i den gröna omställningen för en fossilfri framtid. Det är från dessa entreprenöriella processer som äger rum på landsbygden som många av de viktigaste resurserna i denna omställning produceras (EU 2022). De entreprenöriella processer som sker på landsbygden är även viktiga för att förändra och skapa värde för platsen där entreprenörskapet sker (McKeever et al. 2015) och för att engagera människor och skapa bättre framtidsutsikter (Gaddefors & Andersson 2016) vilket är viktigt både för att inflyttning ska ske och för att människor ska stanna kvar och kunna verka inom de entreprenöriella processerna.

Dessa processer står dock inför stora utmaningar. Ett lokalt och kontextualiserat perspektiv på entreprenörskap synliggör hur en lokal förankring kan skapa möjligheter i entreprenöriella processer (Gaddefors & Andersson 2019). Detta leder i sin tur till svårigheter för de företagare som inte är tillräckligt förankrade, trots att dessa kan vara viktiga pusselbitar i en grön omställning. För att dessa verksamheter ska uppnå en hållbar utveckling i samhället krävs det att det finns fungerande och hållbara verksamheter på landsbygden (Yin et al. 2022). Dessa bidrar genom att göra platsen mer attraktiv, det vill säga ökar attraktiviteten, vilket gör det möjligt för människor att flytta dit, få en anställning eller starta företag och sedan stanna kvar på platsen (Korsgaard et al. 2015). Utan utveckling av landsbygdens företag kommer inte samhället att klara av hållbarhetsmålen (Liu et al. 2017).

Däremot visar Svenskt Näringslivs rapporter på att det finns stora brister i området. Särskilt Piteå kommun ser en kraftigt negativ trend vad gäller företagande, attityder och kommunikation kring företagande inom kommunen (Svenskt Näringsliv 2018;2022). Fem år i rad har kommunen sjunkit kraftigt i rapportens ranking av Sveriges 290 kommuner. I detta ställs den gröna omställningen på sin spets. Trots vikten av landsbygdsutveckling och den hållbarhetsutveckling den medför så finns det risk för att det har givits för få resurser och för lite uppmärksamhet (Foster & Heeks 2016), vilket kan vara en förklaring till varför rankningen 2022 är så låg. Bilden som målas upp är att det finns ett tydligt problem kring företagande i Piteå.

Mot bakgrund av detta är det högst relevant att ta sig till platsen för att undersöka vilka möjligheter och utmaningar som företagare ställs inför. Detta kan ge beslutsfattare, offentliga myndigheter och företagare insikter i hur de bör förhålla sig till de stora förändringar som behöver ske för att samhället ska bli mer hållbart. Att bättre förstå förutsättningar och utmaningar i Piteå kan också bidra till ökad förståelse för andra landsbygdskommuner med liknande problematik.

1.3.2 Teoretiskt problem

Forskning av entreprenörskap, har fått en kraftigt ökande popularitet på senare år. Inom forskningsfältet avhandlas mångahanda aspekter och faktorer för entreprenörskap med utgångspunkt i en lång rad olika perspektiv (Ahl 2006; Bellavitis et al. 2017; Bolton & Hannon 2016; Giatzuglo & Down 2017; Sarason et al. 2006). Inom fältet har företagande på landsbygden och utvecklingen av detta blivit ett betydande ämne. Litteraturen inbegriper bland annat kontextuella perspektiv på entreprenörskap, exempelvis hur kontexter influerar den entreprenöriella processen i tid och rum (Welter 2011; Zahra et al. 2014). Andra studier visar att kontexter har en betydande roll i att bestämma vem eller vad som kan agera entreprenöriellt, vilket kritiserar idén om att entreprenörskap är något som enbart är bundet till mänskliga handlingar (Gaddefors & Anderson 2018).

McKeever et al. (2015) menar att entreprenörens olika processer är viktiga värdeskapande processer för platsen där entreprenörskapet sker. Detta utvecklas vidare av Champenois och Jack (2022) som beskriver att en förutsättning för att entreprenörskapet ska kunna interagera och omforma given kontext är lokal förankring, med andra ord inbäddning, inom den miljö där entreprenörskapet äger rum. Denna förändring som företagare kan skapa via entreprenöriella processer grundar sig i begreppet agency, som är ett viktigt begrepp för att förklara hur utvecklingen av företagare på landsbygden kan ske. Detta begrepp innebär entreprenörens möjligheter att förändra och skapa värde på platsen genom entreprenöriella processer (Shane 2009; Bosworth 2012; Anderson & Gaddefors 2016).

Dock visar Korsgaard et al. (2015) att olika motiv bakom de entreprenöriella processerna bidrar till utvecklingen på olika sätt till följd av att de står inför olika förutsättningar och utmaningar. Däremot, finns få studier som kartlägger hur de olika entreprenöriella processerna som verkar inom samma kontext inverkar på varandras processer; det vill säga om de möjliggör eller hämmar företagsutveckling på landsbygden (Korsgaard et al. 2015). I enlighet med Van der Ploeg et al. (2000) är det även intressant att kartlägga hur institutionella aktörer har inverkat på dessa processer, genom att samverka eller stödja näringslivet för att utveckla företagande

på landsbygden (ibid.). Tidigare studier har nämligen ofta fokuserat på hur företagsutveckling fungerar i en urban miljö (Yin et al. 2022).

Det teoretiska problemet bygger således på Sandberg och Alvensson (2011) idéer om det de kallar ”application spotting” vilket innebär att nya studier kan bidra till och berika existerande litteratur för att nyansera den kunskap som redan finns. Detta genom att ta fram och utveckla nya perspektiv på redan beskrivna fenomen. Inom ramen av denna studie är utgångspunkten att undersöka hur de olika motiven bakom entreprenöriella processer interagerar med en gemensam kontext och drar nytta av varandra och i samverkan med formella institutioner omsätter lokala resurser i en process att utveckla företagande på landsbygden.

1.4 Syfte

Denna uppsats utgår från en fallstudie av företagande i och kring Piteå. Syftet är att utforska de förutsättningar för företagsutveckling på landsbygden, som uppstår i samband med den gröna omställningen. Detta för att bättre förstå vad som krävs för att utveckla företagande på landsbygden.

1. Vilka möjligheter och utmaningar ligger till grund för företagsutvecklingen på landsbygden i Piteå?
2. Hur interagerar företagare på landsbygden med industrier som kommer av den gröna omställningen?
3. Hur kan samhällets olika aktörer, såsom företagare, myndigheter och branschorganisationer, utveckla företagande på platsen?

1.5 Avgränsningar

Uppsatsen syftar till att undersöka företagsutveckling på landsbygden. Studien är dels teoretiskt avgränsad genom att enbart avhandla teori som är av relevans för företagande på landsbygden. Dels geografisk avgränsad genom att enbart fokusera på ett geografiskt område, Piteå kommun. Däremot har en del intervjuer utförts i angränsande Luleå kommun på grund av att Länsstyrelsen Norrbotten har sitt säte där. Uppsatsen har även en empirisk avgränsning som syftar till att ge en detaljerad och nyanserad bild av de rådande omständigheter som är av vikt för företagande i Piteå.

1.6 Disposition

Uppsatsen är uppbyggd genom att först ge en introduktion. Därefter redogörs entreprenörskapsforskningens utveckling, som leder in i en första inblick i kontextualiserat entreprenörskap och situationen i Piteå. Därefter beskrivs uppsatsens syfte och frågeställningar.

Följande kapitel presenterar det teoretiska ramverk som belyser viktiga fenomen och aspekter för entreprenörskap på landsbygden. Sedan följer redogörelse för uppsatsens praktiska moment. I resultatet presenteras den empiri som samlats in. Uppsatsens tre avslutande kapitel syftar till att tolka empirin och synliggöra förutsättningar för företagsutveckling på landsbygden, som sedan diskuteras för att komma fram till meningsfulla slutsatser.

Kapitel 2. Teoretiskt ramverk.

I detta kapitel presenteras teorier som syftar till att beskriva centrala fenomen för entreprenörskap på landsbygden och som ska vara en del av att förklara uppsatsens frågeställningar. Avsnittet behandlar kontexters roll för entreprenöriella processer, entreprenöriella motiv och hur företagare samverkar med kontext.

2.1 Kontextuella faktorer

Welter (2011) gör en uppdelning av kontexter; social, spatial, institutionell och ekonomisk, för att tydligare kunna analysera dem. Genom att strukturera upp omgivningen i distinkta kontexter skapar det en tydligare bild av de förutsättningar som företagare ställs inför. De kontexter som presenteras berikas sedan med litteratur som nyanserar kontexterna och hur dessa kan manifesteras i entreprenöriella processer i praktiken (tabell 1). Med utgångspunkt i kontexter skapas förståelse för platsspecifika omständigheter som företagare behöver förhålla sig till och som entreprenöriella processer kan tämja och förändra i syfte att skapa värde för platsen där entreprenörskapet sker.

2.1.1 Social kontext

Den sociala kontexten handlar i första hand om nätverkande, vilket är en viktig del i entreprenöriella processer. Via nätverk kan företagare skapa gynnsamma samarbeten och få tillgång till resurser till sin verksamhet i form utav kunskap, finansiellt stöd, arbetskraftsförsörjning eller nå ut på en bredare marknad (Welter 2011). För landsbygdsföretag belyser Aldrich och Cliff (2003) vikten av familjen som ett viktigt nätverk. Muñoz och Kimmitt (2019) lyfter fram den socialt konstruerade platsen, det vill säga den plats som formas av individers subjektiva uppfattningar. För den sociala platsen framhävs vikten av att upprätta plattformar för samröre och utbyte som möjliggör entreprenöriella processer och samarbeten mellan aktörer (Muñoz & Kimmitt 2019). Dessa möjliggör vad som inom ramen av social kontext har blivit ett centralt begrepp - inbäddning. Begreppet handlar om att sociala relationer kan vara en möjlighet för att utöva ekonomiska gärningar utifrån graden av förankring i platsen. I motsats till detta kan aktörer som inte är förankrade

lokalt ha svårigheter att etablera och utveckla företag eftersom sociala band och kunskap om lokala resurser saknas (Granovetter 1985).

2.1.2 Spatial kontext

En spatial kontext är platsbunden och utgår från en geografisk plats och dess förutsättningar. Den kan handla exempelvis om ett speciellt slags landskap som erbjuder unika resurser (Welter 2011). Spatial kontext bygger på den rumsliga idén om hur företagare drar nytta av dessa förutsättningar och koordinerar lokala resurser (Welter 2011). Till exempel resurser som är kulturellt betingade på platsen och har en lång historisk bakgrund som är nära knuten med området (Müller 2013; Stathopoulou et al. 2004). Entreprenöriella processer som sker på en lokal nivå, inom den spatiala kontexten, kan vara mer motståndskraftiga till svängningar på en internationell marknad då de inte förlitar sig på internationella resurser (Bristow 2010; Christopherson et al. 2010; Hudson 2010). Muñoz och Kimmitt (2019) hävdar att de platsspecifika egenskaperna bör företagare försöka tämja i syfte att attrahera människor till platsen, snarare än att exportera entreprenörskapet till andra marknader. Exempelvis genom att anamma den lokala kulturen eller förvalta platsens historia inom företaget. Detta gör att platsen blir mer attraktiv i form av att det finns bättre förutsättningar för människor att bo och leva på platsen.

2.1.3 Institutionell kontext

North (1990) liknar den institutionella kontexten med vad som utgör spelreglerna för entreprenörskap och åsyftar till ramverk så som lagar och regler. Förändringar i den institutionella ramen kan ha stor påverkan på entreprenöriella processer, då förändringar här kan antingen begränsa en marknad ytterligare alternativt ge upphov till nya marknader (Welter, 2011). I praktiken innebär den formella delen av institutionell kontext om offentliga institutionernas satsningar och handlingsprogram som verkställs för regional utveckling (Van der Ploeg et al. 2000). Det kan vara satsningar för utveckling på en plats som landsbygden men även mer generell politik som omfattar alla individer som är verksamma inom ett land. Ett exempel på sådan påverkan är företagslyftet i Piteå, som är en satsning av offentliga institutioner för att i första hand stödja företagare i området men som också syftar till att utveckla regionen på sikt (Nära Mat 2023). Institutionell kontext åsyftar också till socialt konstruerade normer som samhället förhåller sig till och som har betydelse för entreprenöriella processer. Den informella delen av institutionell kontext handlar om normer som kan påverka vad företagare väljer eller inte väljer att göra då samhället har vissa förväntningar och överenskommelser kring vad som är acceptabelt (North 1990).

2.1.4 Ekonomisk kontext

Den ekonomiska kontexten belyser marknadsstrukturen som formas av de aktörer som har ekonomisk inverkan däribland företagare såväl som offentliga organ (Welter, 2011). Van der Ploeg et al. (2000) menar att aktörer inom jordbruket och deras bidrag till regionalekonomisk utveckling skiljer sig markant mellan olika regioner. Landsbygden är inte längre en domän som enbart tillhör lantbrukare. Detta innebär att andra ekonomiska aktörer blir allt viktigare, vilket manifesteras i form av konkurrens om resurser och marknadsandelar inom samma område mellan företag som bottnar i skilda motiv (Korsgaard et al. 2015). Här kan drivkrafterna bakom entreprenöriella verksamheter spela stor roll i utfallet. Muñoz och Kimmitt (2019) identifierar två huvudsakliga drivkrafter för ruralt entreprenörskap. Den ena drivkraften är fundamental och fungerar som en reaktion på olika bristfälliga omständigheter på platsen och entreprenörskapet blir då en form av lösning på problemet och en vilja att skapa bättre förutsättningar för sig och sin familj. Den andra drivkraften härrör till individens inre och kopplar an till känslor av frihet och självständighet under eget ansvar. Entreprenörskapet blir då ett sätt att manifesteras dessa värderingar i praktiken (Muñoz & Kimmitt 2019).

Tabell 1. Kontextuella faktorer med nyckelord och beskrivningar av centrala aspekter (egen bearbetning).

Kontextuella faktorer	Teoretiska aspekter	Teorin framhäver
Socialt	Sociala nätverk Plattformer Inbäddning	Sociala aspekter är en grundförutsättning för samarbeten, resurstillgång, kunskap, finansiellt stöd, arbetskraftsförsörjning och breddar marknaden (Welter 2011).
Spatialt	Resurser Attraktivitet Historik	Platsens egenskaper och historik framkallar konkurrens om resurstillgång och är källor till affärsmöjligheter samt begränsar vad som är möjligt. Materiella och biofysiska egenskaper bör användas för att öka attraktivitet. Plattformer för samråde och utbyte möjliggör entreprenöriella processer och konsensus (Muñoz & Kimmitt 2019)
Institutionellt	Lagar, regler och politik Satsningar Normer	Styrning, både informellt via norm, samt formellt via lagar, regler och politik skapar ramverk för entreprenörskap (North 1990). I praktiken är förutsättningar för företagande kopplat till riktade satsningar och handlingsprogram för att stödja och främja företagande (Van der Ploeg et al. 2000)
Ekonomiskt	Marknadsstruktur Konkurrens Drivkrafter	Drivkrafter bakom entreprenörskap dikterar utfallet av entreprenöriella processer (Muñoz & Kimmitt 2019) och konkurrensförhållanden som uppstår av flera aktörer på samma marknad (Welter 2011). Förändrad marknadsstruktur där andra företag får större roll i förhållande till jordbruksaktörer (Van der Ploeg et al. 2000).

2.2 Entreprenöriella motiv

Entreprenöriella processer som har en förändrande och omformande effekt på en plats kan vara sprunget ur olika typer av motiv (tabell 1). Motiven menar Korsgaard et al. (2015) kan bero på skillnader mellan ruralt entreprenörskap och entreprenörskap i det rurala. Det förra beskriver företag som växt fram organiskt på platsen. Det kännetecknas av att de entreprenöriella processerna använder sig av de resurser som platsen erbjuder både för ekonomisk vinning och som

värdeskapande process för den rurala platsen (Korsgaard et al. 2015). Ruralt entreprenörskap anammar den platsspecifika kulturen och de resurser som den geografiska platsen erbjuder. Detta kan skapa annorlunda företag som möjliggör intressanta, nischade och konkurrenskraftiga verksamheter till följd av "otherness"-effekten (Anderson 2000). Därtill har verksamheter på en lokal nivå fördelen att de är motståndskraftiga mot svängningar genom att tillämpa något som liknar entreprenöriell bricolage (Baker & Nelson 2005), vilket innebär att de använder sig av det de har och drar nytta av de resurser som finns på platsen (Bristow 2010; Christopherson et al. 2010; Hudson 2010). Sådana företag drivs av individer vars identitet är förankrade i den lokala sfären och som är socialt inbäddade i platsen.

Det senare, entreprenörskap i det rurala, har inte någon egentlig koppling till den rurala platsen. Dessa verksamheter placeras på platsen främst av ekonomiska skäl såsom billig mark eller arbetskraft (Kalantaridis & Bika 2006). Däremot, kan sådana verksamheter ha positiva effekter på sin kontext i form utav att det skapar jobbomöjligheter. Dessutom utökas de ekonomiska resurserna på platsen i form utav skatteintäkter och löner och samtidigt bidrar de med att platsen blir mer eftertraktad att bosätta sig i (Fritsch & Mueller 2004). Gemensamt för de här två typerna av företag på landsbygden är att de kantas av samma spatiala kontext. Korsgaard et al. (2015) menar att bägge verksamheterna stöter på barriärer i form utav dålig eller sämre kommunikation till och från området, myndigheter har en begränsad vilja att hjälpa företagandet som sker på landsbygden samt att det finns begränsat human- och finansiellt kapital på platsen (ibid.).

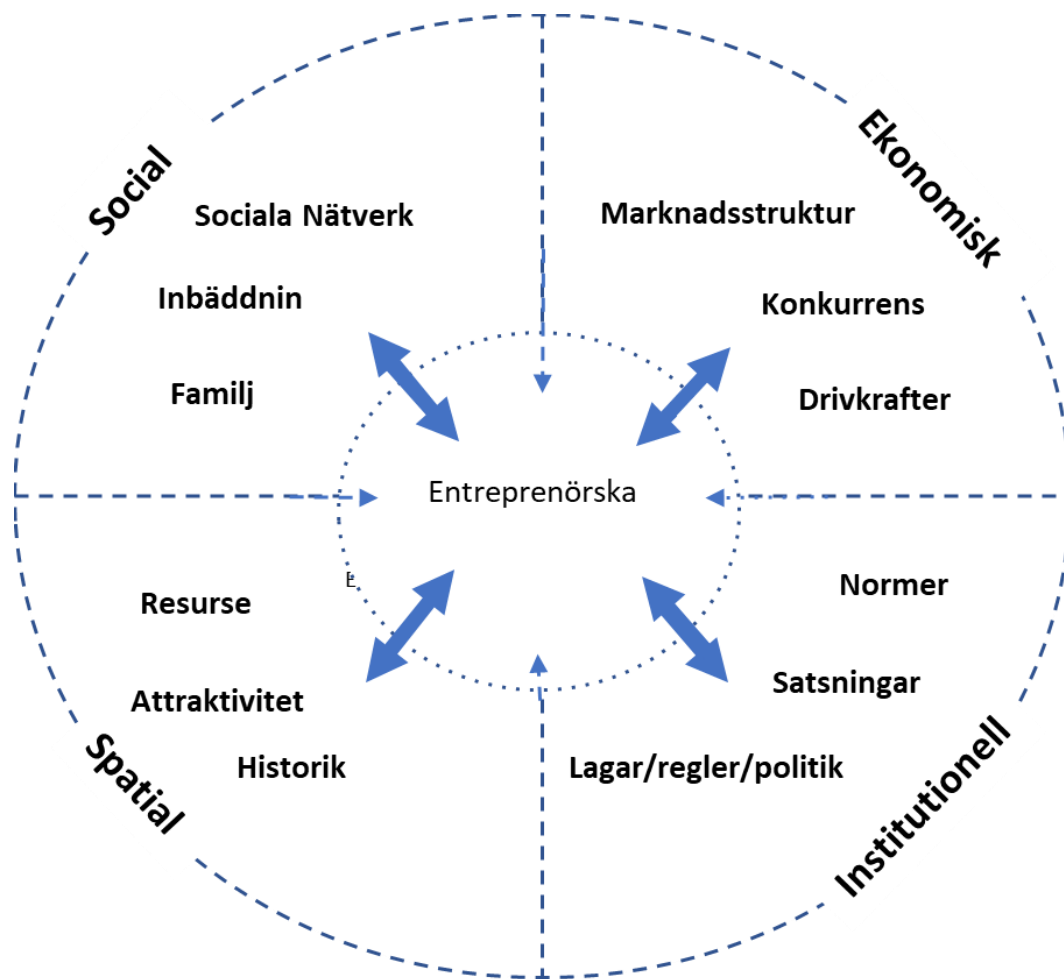
Tabell 2. *Entreprenöriella processen ur olika entreprenöriella motiv (egen bearbetning).*

Process	Motiv	Förutsättningar	Utmaningar	Bidrag
<i>Ruralt entreprenörskap</i>	Den här typen av entreprenöriell process anammar den platsspecifika kulturen och de resurser som den geografiska platsen erbjuder inte bara för ekonomisk vinst utan även för att engagera människor och skapa värde i form av gemenskap och kulturellt bevarande (Korsgaard et al. 2015)	Kunskap om området/kultur/inbäddning, stöd från institutioner/andra verkamma aktörer	Begränsade möjligheter att skala upp	Förstärker kulturen, unika verksamheter (otherness), skapar attraktivitet.
<i>Entreprenörskap i det rurala</i>	Företagande och vinst centralt. Uppdelningen bygger på förankringen i platsen. Entreprenörskap i det rurala är svagt inbäddat och drivs i första hand av ekonomiska intressen (Korsgaard et al. 2015)	Billig mark och fastigheter. Billig arbetskraft. Tillgång till naturresurser.	Känsligt för händelser i omvärlden	Skatteintäkter och jobbomöjligheter ökar kapitalstrukturen lokalt och regionalt, ökade intäkter för ruralt entreprenörskap.

2.3 Företagarens samverkan med kontext

Ett sätt att försöka förstå hur företagare och kontext samverkar är genom att tillämpa ett strukturistiskt perspektiv. Ett strukturistiskt perspektiv utvecklades av sociologen Anthony Giddens och innebär en övertygelse om att olika företeelser inte kan studeras enskilt utan för att få förståelse bör företeelser studeras i relation till varandra (Giddens 1976; 1979; 1984; 1991). Ur ett strukturistiskt perspektiv innebär det att företagare och den miljö de verkar inom inte är möjliga att studeras separat då båda företeelser är skapare tillika skapade av varandra (Sarason et al. 2006). Kontexten sätter ramarna för entreprenörskapet men entreprenöriella processer har i sin tur förmågan att förändra omständigheter i kontexten som är en förutsättning för framtida entreprenöriella möjligheter (Gaddefors & Andersson 2018).

På sådant sätt har företagare förmågan att omforma och förändra given kontext (Shane 2009) och förmågan att liva upp och engagerar människor, och att förvalta lokala resurser (McKeever et al. 2015). I tillägg till detta har entreprenörens olika val, beslut och gärningar konsekvenser för framtida entreprenörskap och är således förknippade med en tidsmässig dimension (Zahra et al. 2014). Denna bild förstärks ytterligare av Andersson och Gaddefors (2016) som visar att entreprenöriella gärningar faktiskt har konkret effekt på given kontext och kan förändra både materiella egenskaper, människors attityder och framtidsutsikter (figur 1). Detta sammantaget kan resultera i att entreprenörens olika åtaganden och verksamheter har en fundamental effekt på platser och kan vara en viktig värdeskapande process för landsbygdskontexter (Bosworth 2012). Oavsett vilket motiv som ligger bakom entreprenörskapet antyder detta att företagares olika åtaganden och verksamheter har en fundamental effekt på platser och kan vara en viktig värdeskapande process för landsbygden (Bosworth 2012). Detta gäller både för sådant entreprenörskap som skapats och etablerats med förankring i platsen, samt för sådant entreprenörskap som importerats till platsen.

Figur 1. Företagarens samverkan med kontext (egen bearbetning).

2.4 Teoretisk syntes

Det finns en tydlig konsensus inom forskningen att företagares omgivning med de unika omständigheter, situationer och sociala strukturer är viktiga eftersom det påverkar den entreprenöriella processen (Welter 2011). Detta har stor betydelse för företagsutvecklingen på landsbygden genom att företagare är en integrerad del av den kontext som företagaren verkar inom (Zahra et al. 2014). Dessa processer är även delaktiga i skapandet av sådana omständigheter inom kontexten som möjliggör entreprenöriella processer, vilket innebär att företag inom en gemensam kontext påverkar varandra (Shane 2009). Kontexter är således ett fundamentalt och absolut avgörande perspektiv för att förstå förutsättningar och utmaningar som företagare på landsbygden ställs inför.

Förståelse för vilka förutsättningar och utmaningar ruralt entreprenörskap ställs inför, synliggörs främst genom att studera entreprenöriella processer i den miljö där

det äger rum. För att skapa meningsfulla slutsatser krävs då kunskap om denna miljö, med båda konkreta exempel på omständigheter som är till fördel för, och som möjliggör, entreprenöriella processer (Muñoz & Kimmitt 2019) samt mer konceptuell kunskap om kontext (Welter 2011). Litteraturen visar att båda typer av entreprenörskap som presenterats har en fundamental effekt på platser och kan vara en viktig värdeskapande process för landsbygder (Bosworth 2012). Detta gäller både för sådant entreprenörskap som skapats och etablerats med förankring i platsen, samt för sådant entreprenörskap som placerats på platsen på grund av ekonomiska fördelar. Trots att båda typer är delvis bundna av platsens biofysiska egenskaper (Muñoz & Kimmitt 2019), målas en bild upp som bekräftar McKeever et al. (2015) observationer. Även om en skog aldrig kan bli en sandstrand, kan entreprenöriella processer ha förmågan att engagera människor och sociala resurser för att förändra en annars väldigt dyster och hopplös plats. Företagare har därmed förmåga att omforma och förändra given kontext (Shane 2009).

Kapitel 3: Metod

I detta kapitel beskrivs studiens genomförande. Författarna redogör för de olika val och beslut som tagits gällande forskningsmetod och studiedesign. Ontologiska och epistemologiska ställningstaganden klargörs och genomförandet av de praktiska momenten beskrivs ingående.

3.1 Forskningsmetod

Denna uppsats grundar sig i en kvalitativ metod med en induktiv ansats. En kvalitativ metod möjliggör en djupgående och detaljerad förståelse av ett fenomen (Bryman & Bell 2017). Det fenomen som vi har undersökt i den här uppsatsen är företagsutveckling på landsbygden. Genom intervjuer och observationer har vi strävat efter att få insikt i deltagarnas upplevelser, åsikter och beteenden på ett sätt som inte vore möjligt med en kvantitativ metod. Kvalitativa metoder lägger stor vikt vid deltagarnas perspektiv och röster (Bryman & Bell 2017). Genom att ge deltagarna utrymme att dela sina upplevelser och åsikter kan vi fånga deras uppfattningar och föreställningar om fenomenet. Detta ger en grund för att utveckla en teori som grundar sig på verkliga erfarenheter och perspektiv, vilket är en central aspekt av en induktiv ansats.

Vår kvalitativa metod har även möjliggjort en fördjupad förståelse av den kontext där fenomenet utspelar sig. Genom att vara närvarande i situationen och samla in data direkt från deltagarna har vi fått insikter i de specifika omständigheterna, kulturella influenser och sociala dynamiker som påverkar fenomenet. Detta bidrar till en mer nyanserad och kontextuell förståelse, vilket är centralt för en induktiv ansats, där teori genereras från empiri (Bryman & Bell 2017). En induktiv ansats innebär således att vi har använt oss av en strategi där vi strävar efter att dra allmänna slutsatser baserade på specifika observationer eller exempel. Detta tillvägagångssätt innebär att vi har tagit hänsyn till empirin, det vill säga de faktiska upplevelserna och uppfattningarna hos företagarna, för att generera nya teorier.

Det ontologiska ställningstagandet som vi tar inom ramen av denna uppsats bygger på ett konstruktionistiskt synsätt som innebär att sociala verkligheter formas och omformas i ett kontinuerligt samspel mellan sociala aktörer och dess institutioner och omgivning (Bryman & Bell 2017). Den sociala verkligheten som speglas i

denna text är endast ett perspektiv i en mängd av perspektiv, och det är vår tolkning av företagarnas upplevelser. Detta förfarande lämpar sig väl för den typ av studie som genomförs då vi vill fånga in företagares upplevelser av sin omgivning.

Denna uppsats är en tolkande forskningsinsats som grundar sig i att författarna för denna text utgår från ett epistemologiskt synsätt i linje med kritisk realism (Bryman & Bell 2017). Argumentet som följer av detta är att kunskap om, samt förändring och utveckling av, företagandet på landsbygden endast kan uppnås genom att identifiera de unika sociala strukturer som existerar på plats och som ger upphov till olika typer av påverkan på den entreprenöriella processen. I enlighet med Bryman och Bell (2017) kan detta endast uppnås genom teoretiska och praktiska insatser inom samhällsvetenskaplig forskning, exempelvis en kvalitativ studie som denna som utgår från kontextuella faktorer för att identifiera viktiga fenomen på platsen.

3.2 Litteraturgenomgång

För att lägga en grund för studien har en omfattande litteraturgenomgång genomförts. Litteraturgenomgången har haft en narrativ karaktär (Bryman & Bell 2017). En narrativ litteraturgenomgång syftar till att ta in relevant information och sammanställa detta i en sammanhängande beskrivande text som belyser olika viktiga teman och fenomen (ibid.). En sådan litteraturgenomgång är lämplig för denna rapport eftersom det inte är relevant att lyfta fram allt inom entreprenörskapsforskningen. I första hand har litteraturgenomgången handlat om att skapa förståelse för entreprenörskap på landsbygden, främst ur ett kontextuellt perspektiv. Ambitionen är att välja ut litteratur som belyser viktiga fenomen som är föremål för uppsatsen och som kan skapa en bredd och ett djup i det teoretiska ramverk som empirin sedan ska hängas upp på.

Den teori som valts ut bygger i första hand på vetenskapliga artiklar. Artiklarna valdes ut på grundval av dess relevans för förståelsen av entreprenörskap i allmänhet och entreprenörskap på landsbygden. Ett flertal av artiklarna har haft stor genomslagskraft inom fältet, vilket tar sitt uttryck i att de har blivit refererade många gånger. Utöver det har läroböcker använts för att skapa förståelse för olika forskningsmetoder.

I sökningarna efter litteratur har vi använt begrepp så som: entrepreneurship, rural entrepreneurship, context, inbeddedness, regional development, prerequisites for entrepreneurship'. Litteratursökningen har gjorts på följande databaser: Primo, Econlit, Web of science, Google Scholar samt externa publikationer.

3.3 Empiriinsamling

3.3.1 Urval

Ett målstyrt urval av intervjudeltagare gjordes genom ett samarbete med Länsstyrelsen. Detta innebär att intervjudeltagare rekommenderades av Länsstyrelsen utifrån de frågeställningar författarna presenterat. Intervjudeltagare som rekommenderades var företagare med stor erfarenhet och kännedom om det lokala området och som kunde bidra till att besvara studiens frågeställningar. Vi gjorde en noggrann bedömning för att säkerställa att de rekommenderade intervjudeltagarna var i linje med studiens mål och syfte (Bryman & Bell 2017). Länsstyrelsens kontaktperson spelade en viktig roll i att underlätta för oss att få kontakt med intervjudeltagare. Tack vare detta samarbete kunde urvalet av intervjudeltagare genomföras för att skapa en omfattande förståelse för företagsklimatet i Piteå. För att få en djup och nyanserad bild av Piteå beslutades det att intervjua företagare av olika storlekar och inom olika branscher, dessutom inkluderades en branschorganisation och statliga myndigheter (tabell 3).

Tabell 3. Intervjudeltagare.

<i>Deltagare</i>	<i>Beskrivning</i>	<i>Längd på intervju (h:m:s)</i>
<i>Koncernägaren</i>	Ägare av livsmedelskoncern med fokus på kött och chark av främst gris. Förvaltar även en verksamhetsgren som tillverkar färdigpackad mat. Sveriges tredje största skogsägare.	1:35:03
<i>Mjölkbonden</i>	Lantbrukare med fokus på bulkproduktion av mjölk samt spannmålsodling.	51:58
<i>Besöksnäringföretagaren</i>	Driver ett besöksmål i form av restaurang- och caféverksamhet samt konferens och logi. Samarbetar även med närliggande företag för att erbjuda lokalt producerad mat samt en variation av olika upplevelser kunder kan ta del av.	1:06:04
<i>Företrädare Svenskt Näringsliv</i>	Ansvarig för regionverksamhet i Norrbottens län. Arbetar med att hålla en dialog med medlemsföretag, politiker och press i länet för Svenskt Näringslivs räkning	1:25:56
<i>Företrädare 1 Länsstyrelsen</i>	Handläggare på enheten för tillväxt och infrastruktur, Länsstyrelsen Norrbotten.	58:29
<i>Företrädare 2 Länsstyrelsen</i>	Handläggare på enheten för samhällsplanering och kulturmiljö, Länsstyrelsen Norrbotten.	30:53
<i>Företrädare för Piteå Kommun</i>	Näringslivschef på Piteå Kommun	58:22

Denna diversifierade grupp av intervjudeltagare var nödvändig för att kunna fånga olika perspektiv och nyansera bilden av företagsutveckling i Piteå. Genom samarbete med Länsstyrelsen och det noggrant genomförda urvalet av intervjudeltagare kunde vi säkerställa att de fick en bred och representativ bild av företagsklimatet i Piteå.

3.3.2 Intervjuer

Empirin samlades in under de två veckor som vi vistades i Piteå och består av sju intervjuer, våra observationer på plats, dokument och rapporter samt informella samtal med boende i Piteå. Den primära empiriinsamlingen gjordes genom semistrukturerade intervjuer med individer som var verksamma inom företag, branschorganisationer samt statligt anställda. Fokus för empiriinsamlingen var att få en bild av företagares upplevelser av omständigheterna i Piteå kommun.

Intervjuerna utfördes i två block. Det första blocket inbegrep en heldag på länsstyrelsen. Under denna dag observerade vi hur arbetet med företagsutveckling på landsbygden kan se ut från ett statligt perspektiv. Informella samtal ägde rum under hela dagen som antecknades i en dagbok. Vi utförde även två planerade semistrukturerade intervjuer med personer från länsstyrelsen med insikt i Norrbottens samhällsstrategi och samhällsplanering.

Det andra blocket handlade om att intervjua företagare i Piteå. Samtalen med företagarna spelades in med intervjudeltagarnas samtycke. Innan inspelning påbörjades blev intervjudeltagare tillfrågade om de ville vara anonyma eller om deras och företagets namn får finnas med i intervjun. De fick även förklarat för sig att de när som helst under intervjun får avbryta eller ångra något som sagts, och kan även i efterhand välja att ta bort något från intervjun som de anser har blivit fel eller inte är lämpligt.

Intervjuerna följde en intervjuguide. Intervjuguiden byggde på breda frågor inledningsvis och mer specifika frågor längre fram. Företagare i olika branscher tillfrågades liknande frågor med koppling till olika fenomen inom entreprenörskap, men specifika frågor anpassades utefter intervjudeltagarens situation och vilken typ av verksamhet som individen drev. I praktiken fungerade intervjuguiden som en referensram för att intervjuerna skulle hålla kursen och inte förlora sitt fokus.

3.3.3 Observationer

Utöver intervjuerna har ett flertal observationer gjorts under vår forskningsperiod som varade i två veckor i Piteå. Vår ambition var att ta del av så mycket som möjligt av Piteå för att ge en djup och bredd i empirin. Empiriinsamlingen påbörjades därmed från det ögonblick då vi steg på nattåget upp mot Piteå till dess att vi åkte hem. Alla samtal, observationer och situationer som uppstod under tiden i Piteå och som var av relevans för studien antecknades i en dagbok. Exempelvis informella samtal med personer på nattåget, på naturbruksskolan, interaktioner mellan lokalbor på närliggande mataffär och bilresor i och från Piteå och dess närområde. Därtill har vi deltagit på företagsseminarier och studiebesök, exempelvis ett seminarium på Länsstyrelsen samt ett studiebesök på en mjölkgård

tillsammans med Piteå kommun. För att ge en enhetlig och nyanserad bild av alla upplevelser som vi tagit del av genomfördes varje dag en diskussion mellan oss om dagens inlägg i dagboken. Exempel på sådana observationer som diskuterats är att det inte fanns någon infrastruktur i form av tågförbindelse till Piteå samt hur konstruktionen av den enorma vindkraftsparken i Piteå påverkat lokalbefolkningen. Observationerna som gjorts har skapat en uppfattning av förutsättningarna i Piteå kommun i hur kulturen, företagandet och hur det vardagliga livet fungerar på platsen.

3.4 Analyismetod

Transkriberingen gjordes genom att översätta ljudmaterialet från varje enskild intervju till löpande text. Intervjudeltagares svar kodades sedan på ett sätt som går i linje med vad Korsgaard och Linneberg (2019) beskriver som ”blended approach”. Detta innebär att författarna dels har kodat empirin utifrån en handfull utvalda nyckelord som litteraturen framhäver är centrala för företagsutveckling på landsbygden exempelvis plattformar för samöre och utbyte, dels genom att identifiera nyckelord som förekommit av flertalet intervjudeltagare i deras svar exempelvis attraktivitet.

Empirin har sedan analyserats genom att tillämpa en tematisk analys (Bryman & Bell 2017). Vi gjorde en genomgång av det kodade materialet och sammanställde dessa under fyra olika teman med koppling till företagares kontext. Detta synliggjorde de delar av empirin som följde liknande tema. I enlighet med Ozuem Willis och Howell (2021) var tematiseringen inte en statisk process, utan det som följde var ett dynamiskt förfarande där vi behövde tematisera ytterligare för att skapa mening i empirin. Den första tematiseringen var viktig för att samla empirin under distinkta kategorier. Den andra tematiseringen gjordes genom att noga gå igenom varje mening och tematisera det utifrån teman kring möjligheter och utmaningar detta för att kunna diskutera företagsutveckling i Piteå.

3.5 Kritisk reflektion

Denna del syftar till att beskriva våra reflektioner från olika delar av forskningsprocessen. Alvesson (2003) menar att reflexivitet handlar om att reflektera över de konsekvenser som uppkommer till följd av de olika val forskaren gör genom hela forskningsprocessen. Vikten av att ha ett reflexivt förhållningssätt synliggörs i synnerhet i samband med att forskare genomför kvalitativa studier eftersom stor vikt läggs vid forskarens tolkning av individers upplevelser. Bryman och Bell (2017) beskriver att forskarens personliga värderingar, livsåskådning och

åsikter om vad kunskap är och hur den sociala verkligheten uppfattas är några av de faktorer som kan komma att påverka forskningsinsatsen på olika sätt.

Inom ramen av denna uppsats reflekterar vi främst över hur skillnader mellan författarna och intervjudeltagares bakgrund kan ha påverkat hur de svarat men också vår tolkning av de svaren. Intervjudeltagare kan ha uttryckt sig på ett specifikt sätt som inte är förenligt med deras egna upplevelser, eller inte belyst viktiga aspekter eftersom de var medvetna om att vi genomfört denna forskningsinsats i samarbete med Länsstyrelsen. På samma sätt kan vår tolkning av intervjudeltagares svar skilja från vad intervjudeltagaren menade på grund av kulturella skillnader. För att minska risken för detta, och för att tolkningen skulle vara så objektiv som möjligt, har det varit viktigt att vistas i Piteå för att få en uppfattning om de olika företeelser som intervjudeltagare beskriver.

Vi har även reflekterat över de teorier som används för att förankra empirin i vetenskaplig litteratur som har valts ut på grund av dess relevans för uppsatsen. Det är teorier som främst förklarar olika viktiga fenomen inom entreprenörskap på landsbygden och centrala begrepp för att förstå viktiga faktorer för företagsutveckling på landsbygden. Detta förfarande kan innebära att vi har missat annan viktig teori som kunde bidragit med ytterligare bredd och djup till uppsatsen.

Slutligen reflekterade vi över de intervjudeltagare som valdes ut genom ett målstyrt urval i samarbete med Länsstyrelsen Norrbotten. Detta samarbete kan ha medfört att de intervjudeltagare som rekommenderades, och som sedan efter noggrann undersökning godkändes av oss, var sådana företagare som Länsstyrelsen Norrbotten anser vara särskilt framgångsrika i Piteå. Detta kan ha gjort att vi missade viktiga upplevelser och redogörelser från företagare som inte var en del av denna studie.

3.6 Kvalitetskriterier

Det finns olika uppfattningar om vilka kvalitetskriterier som utgör bedömningen av kvaliteten hos en kvalitativ forskningsinsats (Bryman & Bell 2017; Lincoln & Guba 1985; Guba & Lincoln 1994; Tracy 2010; Yardley 2000). Innebörden och vikten av kvalitetskriterier inom kvalitativ forskning bottnar i att forskare bär ett stort ansvar i att bedriva forskningen på ett vetenskapligt sätt. Det är därför viktigt att diskursen kring kvalitetskriterier fortlöper och utvecklas. Tracy (2010) har varit en central del i att föra diskussionen vidare och har bland annat formulerat vad hon kallar ”Eight Big-Tent Criteria” för bedömningen av kvalitativ forskning. Bedömningen görs utifrån åtta övergripande kvalitetskriterier (översatt från engelska); ”passande ämne”, ”noggrant och sakligt genomförande”, ”uppriktighet”,

”trovärdighet”, ”resonans”, ”betydande bidrag”, ”etiskt”, och ”kontinuerligt sammanhängande”.

Tracy (2010) menar att ”passande ämne” innebär att forskningen bidrar till en pågående diskurs genom att vara relevant och nyansera litteraturen med viktiga perspektiv som inte synliggjorts. Författarna av denna text syftar till att berika litteraturen kring företagsutvecklingen på landsbygden, detta är högst relevant, då det just nu pågår flertalet forskningsprojekt på Sveriges Lantbruksuniversitet som fokuserar på entreprenörskap på landsbygden.

”Noggrant och sakligt genomförande” innebär att forskarna genom hela forskningsprocessen har ambitionen att uppnå ett djup och bredd i det teoretiska materialet samt uppnå en omfattning i det empiriska materialet som möjliggör forskaren att besvara de frågeställningar som studien syftar till att undersöka (Tracy 2010). I denna uppsats har vår ambition varit att återge en rik och nyanserad bild av Piteå genom att vistas på platsen i två veckor. Den empiri som samlats in har sedan förankrats i teorier som valts ut som ett resultat av en omfattande litteraturgenomgång.

”Uppriktighet”, ”trovärdighet” och ”resonans”. ”Uppriktighet” handlar i grunden om att forskare måste ha ett kritiskt förhållningssätt genom hela forskningsprocessen. Det akademiska material som sedan produceras måste uppnå ”trovärdighet”, vilket innebär att det som presenteras är verklighetsförankrat – läsare måste kunna tro på och acceptera det som skrivits. ”Resonans” innebär forskares förmåga att genom vetenskaplig text göra genomslag hos läsare och väcka intresse för ämnet samt kunna formulera slutsatser som är möjliga att föra över på andra kontexter (Tracy 2010). Vi har inom ramen av denna uppsats, från början till slut, haft ett kritiskt förhållningssätt som manifesteras i att vi gjort inlägg i en dagbok som sedan diskuterats. Detta är ett led i att uppnå ”uppriktighet”. För att uppsatsen ska visa på ”trovärdighet” har vi fokuserat på att återge företagares individuella berättelser om olika fenomen och nyansera detta med egna observationer, snarare än att sakligt beskriva olika företeelser. Dock kvarstår problemet med uppsatsens resonans. Ambitionen har varit att läsaren ska kunna relatera till och bättre förstå företagares situation och omständigheter, men eftersom vi argumenterar för att varje plats är unik så är resultaten av studien inte direkt överförbara till andra områden. Dock kan resultaten bidra till att bättre förstå liknande situationer på andra platser.

”Etiskt” innebär att forskningsinsatsen beaktar etiska aspekter genom forskningens fortgång. Sådana etiska aspekter är särskilt viktiga att ta hänsyn till i förhållande till exempelvis intervjudeltagare. Det handlar även om att vara medveten om hur kulturella och situationsbetingade skillnader kan påverka forskningen (Tracy 2010). Inom ramen av detta arbete har vi varit noggranna och tydliga med att alla

intervjuer skett i samtycke med intervjudeltagaren, samt klarlagt intervjudeltagarens rättigheter i samband med empiriinsamlingen. Vi har även anonymiserat intervjudeltagare, inte på grund av att det har efterfrågats, utan för att bevara personlig integritet hos deltagare eftersom personers namn inte tillför något till uppsatsens empiridel. Intervjudeltagare har även haft möjligheten att ta bort sådant som inte upplevs vara korrekt återgivet.

De sista två kvalitetskriterierna som Tracy (2010) beskriver är ”betydande bidrag” och ”kontinuerligt sammanhängande” vilket innebär att forskningen bidrar till pågående diskurs genom att synliggöra nya och viktiga perspektiv på fenomen som är av vikt för studiens syfte. Detta ska även göras på ett sätt som är sammanhängande, som följer av argumentet att texten bör hålla en röd tråd genom hela arbetet (Tracy 2010). Vi har gjort signifikanta bidrag genom denna forskningsinsats, bland annat vad gäller statliga myndigheters missriktade satsningar för företagare samt belyst hur olika företag med olika motiv påverkar varandra inom samma område. Detta har presenterats genom att företagsutveckling på landsbygden varit ett genomgripande tema genom hela uppsatsen, från inledning till slutsats.

Kapitel 4: Resultat / Empiri

I detta kapitel presenteras den empiri som samlats in från intervjuer och observationer på plats i Piteå och som ska ligga till grund för författarnas diskussioner och efterföljande slutsatser kring företagsutveckling på landsbygden.

4.1 Introduktion till Piteå

Varje kommun har en historik. Metaforer är ett sätt att nysta i den historiken. Genom att se på historiken som sediment med olika avlagringar uppnås förståelse om varför det ser ut som det gör idag. Historiken i Piteå kan förklara varför det kan upplevas svårt för enskilda företagare som vill etablera verksamheter, eftersom närvaron av stora industrier alltid funnits där. Företrädare 1 för Länsstyrelsen förklarar detta:

“Norrbottens ekonomi är råvaru-baserat. . . Timmer är det som allt egentligen har utgått ifrån. . . I och med att det finns denna historia så finns det också traditioner i vad företagare väljer och att satsa på.”
(Företrädare 1, Länsstyrelsen).

Detta visar hur historien kan påverka dagens verksamheter i Piteå. En del av historiken är även den lokala kulturen, piteandan, som manifesteras i samtliga delar av samhället. Kulturen är en viktig del i att skapa legitimitet för de små företagen som är centrala för den värdekedja av industrier, underleverantörer, serviceföretag och besöksnäringföretag som kännetecknar marknaden. Människorna i Piteå tycks å andra sidan vara duktiga på att samarbeta och hitta lösningar, och många Pitebor säger sig vara stolta över sitt hantverk och den plats de bor på. Den här kulturen berättar en nyhetschef om under ett informellt samtal.

“Pitebor anser att de är världsbäst på allt. Det finns inget som en Pitebo inte klarar av och alla sköter sig själva. Det finns en stolthet i att vara Pitebo. Det finns också en djup lojalitet till platsen.” (Pers. med ., Nyhetschefen).

I och med detta målas en bild upp där den lokala kulturen skapar en stark gemenskap bland invånare i Piteå och ger lokala företagare trovärdighet till sina verksamheter.

4.2 Företagare på landsbygden i Piteå

Inom ramen av denna studie har tre företagare av olika storlek och inom olika branscher intervjuats. En lantbrukare som driver en mjölkgård med fokus på bulkproduktion utav mjölk, härefter benämnd som Mjölkbonden. En ägare av en stor livsmedelskoncern med fokus på kött och chark från främst gris, vidare benämnd Koncernägaren. Därtill har författarna intervjuat en företagare som driver café-, restaurang-, och konferensverksamhet med fokus på lokala samarbeten för att erbjuda en mix av upplevelser, hädanefter benämnd Besöksnäringföretagaren. Nedan är en sammanställning av företagarnas upplevelser av att driva företag i Piteå.

Flera företagare belyste att kontakter och sociala band har varit en förutsättning för deras verksamheter. Mjölkbonden beskriver att hans engagemang i olika styrelser i företag inom livsmedelssektorn har varit viktigt för att skapa ett nätverk:

“Det blir ju svårare när du inte känner folk. Vissa marker säljs ju via kontakter. Det skulle kunna vara så att det sociala är något som är begränsande isåfall . . . Jag köpte ju en gård förra året, och då lämnade jag aldrig in någon kalkyl. De vet var jag har gjort tidigare så det finns väl något slags förtroende där.” (Mjölkbonden).

Mjölkbondens upplevelser visar att kontakter och sociala band kan möjliggöra lokala företagare och underlätta dialog med finansiärer. Samtidigt upplever utomstående företagare svårigheter i att etablera verksamhet utan att ha kontakter på platsen. Relationsekonomin som piteandan ger upphov till gör också att det finns en risk för exkludering för nyinflyttade företagare. Koncernägaren beskriver hur det var när han startade upp sin verksamhet:

“Det var ett jävla liv när vi startade upp. Till och med landshövdingen började nässla i det. Han var totalt allsmäktig i Norrbotten. Det var sånt jävla liv. De hade protestlistor och allt möjligt. Jag var ju uppe i ett hus där vi var med på ett möte. De gick ju runt med en burk och visade, det här är bajns från en gris och alla fick lukta. Och så sa dom det ska det finnas 3000 grisar. Det kommer lukta tretusen gånger mer. Folk blev ju tokiga. Jättemycket protester i några år. Åratal senare kom de som var drivande i protesterna och bad om ursäkt. De menade att utan oss hade inte byn funnits kvar.” (Koncernägaren).

Likt den situation som Koncernägaren beskriver då han etablerade verksamheten kan det vara svårt att utveckla företag för utomstående företagare som inte är en del av kulturen på platsen.

Flera av företagarna upplever särskilt stora utmaningar när det gäller att hitta personal för bland annat djurhållning och restaurangverksamhet. Det här upplever företagarna är på grund av ökad konkurrens från industrierna. Besöksnäringföretagaren beskriver hur industrietableringar påverkar verksamheten:

“Industrierna dammsuger arbetsmarknaden så det är väldigt svårt att få tag i folk som vill jobba här. Unga människor härifrån tar jobb i gruvan eller andra industrier där lönen är bra, i stället för att arbeta hos oss där lönen inte är lika bra även fast vi betalar mer än avtalsenlig lön för vi hotell- och restaurang.” (Besöksnäringföretagaren).

Besöksnäringföretagaren visar därmed att utmaningar kan uppstå i samband med industrietableringarna, som exempelvis konkurrens om arbetstagare. Samtidigt menar flera intervjudeltagare att företag på landsbygden i Piteå har en viktig roll i att skapa attraktivitet som är viktigt för att öppna upp platsen för eventuella industrietableringar som även kan föra med sig positiva effekter för företagare i Piteå. Besöksnäringföretagaren beskriver möjligheterna som uppstår av att utomstående företag etablerar verksamhet på platsen:

“Vi bidrar även med att skapa en mer attraktiv plats för de anställda som kommer till de stora företagen. Vi erbjuder både konferenser för ledningsgrupper och en plats för de anställda att komma och vara med sina familjer på fritiden.” (Besöksnäringföretagaren).

Genom att förvalta en plats där anställda på industrier kan spendera sin fritid bidrar Besöksnäringföretagarens verksamhet till att platsen blir mer attraktiv att bo och leva på. Dessa verksamheter påverkas av myndigheter och organisationer, och de satsningar som görs som ett resultat av politiska beslut, vilka skapar olika förutsättningar för företag. Besöksnäringorganisationer, så som Swedish Lapland skapar möjligheter för företagare att mötas och samarbeta. Besöksnäringföretagaren berättar att sådana organisationer var viktigt för att skapa relationer med lokala kreatörer:

“När vi började utveckla gården mot besöksnäringen gick vi med i många projekt som Swedish Lapland hade. . . då fick vi lära oss mycket om platsmarknadsföring. . . sånt som man inte riktigt hade tänkt på tidigare. . . Formstark Norrbotten var ett projekt som vi gick med i. . . det var tolv besöksnäringföretag som parades ihop med

varsin fornutövare. . . genom det lärde vi känna keramiker från Luleå.
. . . vi har fått nya gäster på grund av det.” (Besöksnäringföretagaren).

Besöksnäringföretagarens upplevelser tyder på att satsningar på att skapa mötesplatser är en viktig del i att skapa kontakter för företagare. Samtidigt berättar Mjölkbonden att företag inom de gröna näringarna har relativt lite samröre med myndigheter och organisationer:

“Jag har väldigt lite kontakt med kommunen, mest när det gäller tillstånd. Idag har jag väl mer kontakt med länsstyrelsen angående tillstånd och bidrags-ansökning.” (Mjölkbonden).

Upplevelsen av mjölkbonden är att andra företagare som är verksamma inom samma bransch har lite samröre med myndigheter. Företagare upplever även att marknaden har förändrats i Piteå till följd av att utomstående företag kommer till området. Besöksnäringföretagaren beskriver hur industrisatsningar kan öppna upp nya möjligheter för företag på landsbygden:

“Jag tror vi har mycket inkomster av att industrier kommer hit och etablerar verksamhet. Industrierna lockar hit arbetskraft, vi blir med andra ord fler i området och det innebär fler potentiella kunder. Dessutom är industrier våra absolut största kunder vad gäller konferenser, julbord och middagar. Industrierna är därför en fantastisk möjlighet till ökade intäkter.” (Besöksnäringföretagaren).

I och med att fler kommer till platsen, ökar vissa branscher sina intäkter. Mjölkbonden belyser hur företagare kan dra nytta av den gröna omställningen och skapa bättre förutsättningar för Piteå:

"Vi har en sidoverksamhet där vi köper upp och utvecklar fastigheter och går in som delägare i fastighetsbolag i Piteå. "Bostäderna hyrs ut till bofasta människor i Piteå och till vindkraftsarbetare.” (Mjölkbonden).

Företagarnas erfarenheter av industrietableringar ger intryck av att de kan vara viktiga för företagets resultat på sista raden och som även möjliggör företagare att upptäcka nya möjligheter och diversifiera sina verksamheter.

4.3 Myndigheter och organisationer

Författarna har utöver företagare även genomfört intervjuer med myndigheter och branschorganisationer, som även de är en del av den kontext som företagare verkar inom. Detta för att kunna återge en rik och nyanserad bild av företagsutveckling i

Piteå. En företrädare för Piteå Kommun med ansvar över näringslivsfrågor intervjuades. Dessutom intervjuades en företrädare för Svenskt Näringsliv som besitter kunskap om företagande i Piteå. Utöver det intervjuades två företrädare från Länsstyrelsen med olika positioner med koppling till samhällsstrategi och samhällsplanering. Nedan följer deras upplevelser om företagande i Piteå.

Det är centralt att arbeta med de sociala banden mellan myndigheter och näringsliv. Flera intervjudeltagare betonar vikten av goda relationer mellan näringslivets aktörer och myndigheter för de företag som verkar i Piteå. Dialogen mellan företag och kommunens beslutsfattare uppfattas i dagsläget som bristfällig. Detta har lett till att företagares upplevelse av attityden till företagande både från tjänstemän och politiken är låg. Företrädaren för Svenskt Näringsliv menar att myndigheter måste vara mer aktiva i näringslivet genom att utföra företagsbesök och signalera utåt att företagare är en prioritet och kommunicera de stöd som finns för företagare. Samtidigt menar företrädaren för Piteå Kommun att organisationen är väl medveten om vikten av en nära relation till företagen, men att utbytet mellan aktörerna kantas av ständiga kommunikationsproblem. Svårigheter i dialogen med företagare bottnar främst i tidsbrist från kommunens sida:

“Vi har börjat ha AW ute på företag, där de anställda får ta med sig sina familjer, vilket öppnar upp för många som inte annars hade kommit. Det skapar större mångfald bland deltagarna och öppnar upp för landsbygdsentreprenörer och företag i de gröna näringarna som jobbar längre bort och på obekväma tider att få en chans att träffa människor från andra branscher.” (Företrädare för Piteå Kommun).

En lösning för att kunna inkludera flera i de kommunala satsningarna har varit att anpassa mötestiderna utefter hur arbetstiderna ser ut för olika verksamheter. Även myndigheter arbetar med platsens förutsättningar. Hela Norrbotten har utmaningar kopplat till att få tag i folk som blir permanent bosatta. Den gröna omställningen gör att stora mängder arbetskraft behövs. Piteå riskerar därför att bli ett fly-in-fly-out samhälle där arbetstagarna inte är bofasta. Arbetskraft flyger in och jobbar 7–14 dagar för att sedan återvända hem, och de viktiga skattemedlen hamnar på andra områden eller i utlandet. Det här påverkar i sin tur bostadsförsörjningen som är en av de stora regionala utmaningarna enligt företrädaren för Svenskt Näringsliv. Företrädaren för Piteå Kommun framhäver dock att en förutsättning för att råda bot på kompetensbristen är att bilden av att jobben i kommunen måste förändras:

“Många tänker att det är männen som jobbar inom timmer eller pappersindustrin. Det är inte längre så, det är inte en lika fysiskt krävande arbetsplats, så vi måste signalera det så vi får in både män och kvinnor i industrin. Vi pratar mycket om kompetensbrist och säger då: vi måste få folk att hitta de nya jobben. Jag menar att vi

måste få hit folk till de gamla jobben, men som är nya.” (Företrädare för Piteå Kommun).

Med andra ord behöver inte bara inflyttning ske myndigheterna behöver även bli tydligare i sin marknadsföring av Piteå, att jobben har förändrats och att de är mer inkluderande idag än vad de har varit. Företrädare 1 för Länsstyrelsen menar dock att grunden för samhällsutvecklingen inte är företagen egentligen, utan det är livet mellan byggnaderna. Om man inte arbetar med att få upp attraktiviteten att bo och leva i Piteå så blir det svårt att få permanent bosättning bland dem som kommer hit:

“Småföretagen särskilt inom restaurang och besöksnäring är en förutsättning för att skapa ett bättre liv mellan husen.” (Företrädare 1 för Länsstyrelsen).

För att folk ska trivas på en plats är det viktigt att det finns saker för dem att göra på sin fritid. Detta har myndigheter genom politiska beslut möjlighet att påverka och möjlighet att utveckla de förutsättningar som företagare behöver förhålla sig till inom ett område. Företrädare 2 för länsstyrelsen ser behov av att lägga resurser på fysisk och strategisk planering så de kan tillgodose bostadsförsörjningen:

“Till följd av industrietablering köps hus och villor upp av stora företag som sedan används som entreprenörskapsbostäder. Detta driver upp priser på den lokala marknaden och gör det svårare för Piteåbor. Det skapar även utmaningar för andra företag som redan lider av kompetensbrist eftersom det då också uppstår en bostadsbrist.” (Företrädare 2 för Länsstyrelsen).

Detta är ett exempel på hur olika företeelser inom samhället fungerar och att de påverkas av varandra, det leder till nya förutsättningar i och med den gröna omställningen. För att detta ska ske på ett effektivt och handlingskraftigt sätt behövs samarbete med näringslivet på platsen. Ett sätt att skapa förbättring är enligt företrädaren för Piteå Kommun att ta lärdom av Boden som hade en företagsklimatmässigkrasch för tio år sedan. Där sammanställdes sedan tre mål som samhället gemensamt skulle sträva mot, och resultatet är att de nu ser en positiv utveckling för företagandet i Boden:

“Vi som kommun behöver jobba mer med paketering och inkludering och behöver bli bättre på att plocka upp idéer och förverkliga dem, något som förhoppningsvis skapar glädje hos pitebor.” (Företrädare för Piteå Kommun).

Detta är ett exempel på hur kommunen kan arbeta för att skapa en mer attraktiv plats. Myndigheter påverkar även hur marknaden ser ut. Detta eftersom de tar beslut om översiktsplanen för området vilket påverkar vilka företag som får möjlighet att

etablera verksamhet. Flera intervjudeltagare betonar vikten av att inkludera den gröna omställningen i översiktsplanen då det förändrar förutsättningarna för företagare i Piteå. Det sker flera industrisatsningar i Piteås närområde vilket för med sig möjligheter för företagare som redan finns på platsen:

“De stora företagen arbetar genom att outsourca mycket av verksamheten till underleverantörer. Detta skapar affärsmöjligheter för småföretagen.” (Företrädare 1 för Länsstyrelsen).

Myndigheterna ser att den gröna omställningen kommer med möjligheter till platsen. Samtidigt för industrietableringarna även med sig stora utmaningar i samband med att småföretagen utvecklar sin verksamhet utifrån kontrakten med industrierna. Kommunen väljer därför att genomföra satsningar som ska hjälpa småföretagen att förhålla sig till den föränderliga miljön. Det här syns bland annat i företagslyftet som hjälper till att utveckla de företag som finns i Piteå:

“I bra tider fungerar samarbetet väl, men skulle platsbundna resurser bli uttjänta så finns en risk att de stora industrierna drar in kontrakten och lämnar platsen.” (Företrädare 1 för Länsstyrelsen).

Det här visar på den ojämna maktbalansen som finns, i industriernas fördel. De företag som driver en verksamhet utefter industriernas behov hamnar i en beroendeställning.

Kapitel 5: Analys

I detta kapitel förankras empirin i teoretiska aspekter och fenomen för att identifiera möjligheter och utmaningar för företagsutveckling på landsbygden samt hur olika företag med olika entreprenöriella motiv påverkar varandra inom en gemensam kontext.

5.1 Möjligheter och utmaningar för företagsutvecklingen i Piteå

Möjligheter och utmaningar har identifierats genom tematisk analys och har delats in i fyra distinkta kategorier som kopplar an till de kontextuella faktorer som beskrivits i uppsatsens teoridel. Detta för att synliggöra vilka delar som är mest centrala för företagsutvecklingen i Piteå.

5.1.1 Social kontext

Welter (2011) beskriver att det inom den sociala kontexten främst handlar om entreprenörens nätverk som möjliggör entreprenören att få tillgång till resurser och samarbeten. Detta möjliggör den entreprenöriella processen att förändra och omforma given kontext (McKeever et al. 2015). Detta är knutet till entreprenörens inbäddning som Granovetter (1985) studerat, det vill säga att sociala relationer kan vara en förutsättning för lönsamma ekonomiska gärningar och samarbeten. I Piteå framstår nätverk vara viktigt för mjölkbonden då det har hjälpt honom utveckla företaget tack vare exempelvis informella försäljningar av mark. Det har också underlättat förfarandet gentemot finansiärer vid köp av mark.

Inbäddningen och den platsspecifika kulturen skapar även utmaningar för företagare som inte är inkluderade i den lokala gemenskapen. Inom den sociala kontexten menar exempelvis McKeever et al. (2015) att inbäddning i sociala strukturer är väldigt viktigt för företagares förmåga att engagera lokala resurser för att utveckla de entreprenöriella processerna. Det här visade sig genom att Koncernägaren till en början upplevde motstånd från lokalbor vid etableringen av

sin verksamhet. Med tiden blev Koncernägaren mer och mer inbäddad vilket skapat möjligheter för Koncernägaren att fortsätta utveckla sin verksamhet.

Welter (2011) menar att företagare kan dra nytta av lokala resurser och engagera människor på platsen i värdeskapande processer. Muñoz och Kimmitt (2019) bygger vidare med att det behövs plattformar för samöre och utbyte som möjliggör entreprenöriella processer och samarbeten mellan aktörer. I Piteå är de entreprenöriella processerna grunden till att satsningar på plattformar blir verklighet eftersom dessa bygger på skatteintäkter och ett behov av större samverkan. Samtidigt skapar dessa plattformar möjligheter där invånarna på en plats ges möjlighet att träffas och skapa värdefulla relationer både privat och karriärmässigt.

5.1.2 Spatial kontext

Welter (2011) beskriver hur den spatiala kontexten bygger på den rumsliga idén om hur företagare drar nytta av platsbundna omständigheter i syfte att koordinera lokala resurser och skapa värde på platsen (Welter 2011). Detta handlar om företagens förmåga att genom entreprenöriella gärningar skapa och förändra dels fysiska platser, dels sociala och kulturella dimensioner. En del av den spatiala kontexten belyser hur företagen lyckas att dra nytta av de platsspecifika resurserna och kan om de lyckas väl attrahera människor till platsen (Muñoz & Kimmitt 2019). Korsgaard et al. (2015) menar att ruralt entreprenörskap anammar den platsspecifika kulturen och de resurser som den geografiska platsen erbjuder. I Piteå bidrar ruralt entreprenörskap i sig med förutsättningar för att skapa en mer attraktiv plats och förhöja upplevelsen av "livet mellan husen".

Spatiala kontexten är tydligt avgränsad i form av de fysiska egenskaperna som kännetecknar platsens geografiska position (Welter 2011). Däremot finns där även en socialt konstruerad sfär som bygger på individers uppfattningar om platsen och som skapas av platsspecifika sociala strukturer och kulturella värderingar (Muñoz & Kimmitt 2019). Ruralt entreprenörskap drivs av företagare vars identitet är förankrad i den lokala sfären och som är socialt inbäddade i platsen. I Piteå manifesteras detta genom Piteandan som medför en gemenskap, stolthet och lojalitet till platsen vilket blir en viktig resurs för företagare och en förutsättning för att skapa legitimitet till individer som är verksamma i Piteå.

Entreprenöriella processer har möjligheten att samla och koordinera lokala krafter (Welter 2011) för att skapa en bättre plats, som även för med sig konsekvenser i tid och rum eftersom entreprenöriella gärningar idag, påverkar entreprenöriella möjligheter imorgon (Zahra et al. 2014). Historiken innebär utmaningar för företagsutvecklingen genom att närvaron av industrier både då och nu har en inverkan på vad företagare väljer att göra och huruvida människor vågar starta nya

företag. Detta eftersom det upplevs vara lättare att ta värlönlade arbeten på industrier.

Muñoz och Kimmitt (2019) framhäver att entreprenören bör försöka koordinera och engagera de platspecifika resurserna för att attrahera människor till platsen, snarare än att exportera entreprenörskapet till andra marknader (Muñoz & Kimmitt 2019). Detta är en utmaning för både typer av entreprenörskap som Korsgaard et al. (2015) framställer. Empirin visar att arbetskraften är en av de största utmaningarna för både ruralt entreprenörskap i Piteå och entreprenörskap i det rurala som kommer med den gröna omställningen. Piteå har dock en väldigt stark arbetsmarknad men är i behov av inflyttning för att den gröna omställningen ska fungera. En möjlighet är att aktivt förändra bilden av de jobb som finns på platsen för att attrahera en större mångfald av människor till platsen. Dessutom påverkas ruralt entreprenörskap negativt av den gröna omställningen och medföljande entreprenörskap i det rurala (Korsgaard et al. 2015), då entreprenörskap i det rurala även drar nytta av lokala resurser så som bostäder. Detta skapar utmaningar för bostadsförsörjningen i Piteå, vilket är tätt knutet till kompetensförsörjningen. För att locka arbetskraft till platsen behöver stora industrier tillhandahålla bostäder som kan husera den inflyttade arbetskraften vilket driver upp priser och gör det svårare att bo och leva i Piteå.

5.1.3 Institutionell kontext

Förändringar i den institutionella ramen kan ha stor påverkan på entreprenöriella processer (Welter, 2011). Sådana förändringar kan bero på offentliga institutionernas satsningar och handlingsprogram som verkställs för regional utveckling och som möjliggör entreprenöriella processers utveckling (van der Ploeg et al. 2000). Däremot, beskriver Welter (2011) även att entreprenören via sitt nätverk kan skapa gynnsamma samarbeten och få tillgång till resurser till sin verksamhet i form utav kunskap, finansiellt stöd, arbetskraftsförsörjning eller nå ut på en bredare marknad (Welter 2011). Empirin synliggör att tjänstemän på formella institutioner i Piteå upplever att offentliga organ är väldigt viktiga för entreprenöriella processer. Företagare i Piteå menar däremot att det är deras egna personliga engagemang i olika organisationer som varit viktiga för att utveckla nätverk som kan skapa mervärde och utveckla företaget.

En förutsättning för att ruralt entreprenörskap ska kunna engagera lokala resurser (McKeever et al. 2015) och skapa värde för platsen (Bosworth 2012) är enligt de empiriska fynden att kommunen genomför satsningar som ska hjälpa företagarna att förhålla sig till den föränderliga miljön. Exempelvis företagslyftet vars ambition är att utveckla de entreprenöriella processerna som finns. Det är en del i det arbete

som länsstyrelsen menar ger företagare i Piteå goda förutsättningar för att utveckla sina företag.

5.1.4 Ekonomisk kontext

Den ekonomiska kontexten belyser marknadsstrukturen som formas av de aktörer som har ekonomisk inverkan, däribland företagare såväl som offentliga organ (Welter 2011). Van der Ploeg (2000) menar att andra ekonomiska aktörer blir allt viktigare. Sådana ekonomiska aktörer kan till exempel vara entreprenörskap i det rurala som påverkar ruralt entreprenörskap i form av ökad konkurrens om resurser och marknadsandelar inom samma område (Korsgaard et al. 2015). Detta går i linje med empirin som framhäver att den ekonomiska kontexten i Piteå domineras av kraftiga investeringar i olika former av industrier med koppling till den gröna omställningen. Detta förändrar marknadsstrukturen i Piteå avsevärt och har stor påverkan på samhället i stort. Detta för med även med sig utmaningar för ruralt entreprenörskap i Piteå i samband med att småföretag kan bli beroende av industrier och som därmed utvecklar verksamheten utifrån de kontrakt som finns med industrier. Detta skapar osäkerheter på sikt på grund utav de föränderliga behov som kännetecknar entreprenörskap i det rurala. Om de ekonomiska fördelarna inte längre är gynnsamma lämnar de platsen.

Den ekonomiska kontexten belyser även konkurrensförhållanden mellan olika aktörer inom ett område (Welter, 2011). Denna konkurrens uppstår på landsbygden mellan ruralt entreprenörskap och entreprenörskap i det rurala eftersom det senare placeras på platsen främst av ekonomiska skäl såsom billig mark eller arbetskraft (Kalantaridis & Bika 2006). Däremot kan sådana verksamheter ha positiva effekter på sin kontext i form utav att det skapar jobbmöjligheter. Dessutom utökas de ekonomiska resurserna på platsen i form utav skatteintäkter och löner och samtidigt bidrar de med att platsen blir mer eftertraktad att bosätta sig i (Fritsch & Mueller 2004). Empirin visar dock att entreprenörskap i det rurala även innebär stora möjligheter för ruralt entreprenörskap genom att vara viktiga affärsmöjligheter och möjligheter till ökade intäkter, samt för platsen genom att bidra med ökade skatteintäkter.

Kapitel 6: Diskussion

Inom detta kapitel diskuteras de fynd som gjorts genom författarnas analys av det teoretiska och empiriska materialet. Diskussionen utgår från de frågeställningarna som uppsatsen syftar till att besvara.

6.1 Vilka möjligheter och utmaningar ligger till grund för företagsutvecklingen på landsbygden i Piteå?

Nätverk och inbäddning är något som framstår av stor vikt för företagare både från teori (Champenois & Jack 2022; Granovetter 1985; McKeever et al. 2015) och empiri. För ruralt entreprenörskap är dessa aspekter förutsättningar för att öppna upp marknader som entreprenören annars inte hade haft tillgång till. I förlängning innebär detta även en stor utmaning i form av att utomstående kan ha svårigheter att utveckla företaget till följd av exkludering. Ett sätt att komma åt detta problem och skapa bättre förutsättningar för företagsutveckling på landsbygden är enligt Muñoz och Kimmitt (2019) att etablera plattformar för kunskapsutbyte och samråe som möjliggör koordinering av lokala resurser (McKeever et al. 2015). Detta är något som kommunen i Piteå arbetar aktivt med genom att upprätta olika typer av evenemang, där en större mångfald av människor kan träffas för att utbyta idéer och inspireras av varandra. Genom att exempelvis tillåta företagare att ta med sina familjer ökar mångfalden och bland dessa människor finns eventuellt de framtida företagarna som kan komma att spela stor roll i företagsutvecklingen på platsen.

Historiken spelar stor roll i företagsutvecklingen i Piteå. Zahra et al. (2014) belyser att det i tillägg till den spatiala kontexten finns en tidsmässig komponent. Detta innebär att företagares olika val, beslut och gärningar för med sig konsekvenser för framtida entreprenöriella processer. I Piteå har det alltid funnits en stark närvaro av industrier till följd av att samhällsekonomin varit råvarubaserad och där samhället i stort kretsat kring Piteås naturtillgångar. De val och beslut som företagare inom den råvarubaserade ekonomin fattade har en påverkan på företagsutvecklingen idag. Det finns en underton av denna industrinärvaro som gör att många av de eventuella företagarna på platsen, det vill säga unga människor, väljer att arbeta i

industrierna dels för att det är vad man alltid har gjort, dels för att de kan betala en mycket bra lön.

Inom spatial kontext (Welter 2011) är resurser ett centralt begrepp som både åsyftar platsens biofysiska egenskaper såsom naturtillgångar och råvaror (Muñoz & Kimmitt 2019) men också de lokalt förankrade sociala resurser som är viktiga för landsbygdsentreprenörens processer (McKeever et al. 2015). Genom att koordinera dessa och engagera människor på platsen kan den entreprenöriella processen ha en fundamental effekt på kontext (Bosworth 2012). Teorin visar på denna uppdelning men i Piteå framstår de sociala resurserna vara av allra största vikt, nämligen arbetskraft och kultur.

Arbetskraften är en fundamental del i varje entreprenöriell process. Trots att Gaddefors och Andersson (2018) visat att kontexten kan bestämma vad eller vem som agerar entreprenöriellt, så är det i Piteås människor bakom de entreprenöriella processerna som är en av de viktigaste resurserna för att företagsutveckling ska kunna ske. Människor bidrar inte bara fysiskt att utföra arbetsuppgifter, utan bidrar även genom kunskap och erfarenheter som är viktiga för företagsutveckling. Särskilt viktigt är detta för företagsutvecklingen på just landsbygden eftersom ruralt entreprenörskap behöver enorm flexibilitet i en miljö där stora etableringar innebär förändrade framtidsutsikter.

Människorna är även viktiga för att de förvaltar och för med sig den specifika kultur som finns i Piteå i Piteandan. Denna kultur kommer med en stor styrka som innebär att människors identitet är förknippat med ett stort självförtroende och en övertygelse om att hårt arbete lönar sig. Detta driv som Piteandan medför är en enormt viktig förutsättning för företagsutveckling i Piteå. För att Piteandan ska finnas kvar och föra med sig den enorma styrka till Piteås företag som den gör, så förutsätter det att det finns människor som vill stanna kvar på platsen. Detta härrör till platsens attraktivitet. Muñoz och Kimmitt (2019) belyser att företagare bör tämja platsens resurser för att attrahera människor till platsen. I tillägg till detta framhäver Korsgaard et al. (2015) att ruralt entreprenörskap omsluter de platsspecifika omständigheterna inom de entreprenöriella processerna. Därmed är ruralt entreprenörskap i sig en förutsättning för att entreprenöriella processer ska existera på platsen. Genom att bidra till platsens attraktivitet ökar intresset från inkomstbringande entreprenörskap i det rurala som för med sig att folk flyttar till platsen. Därtill gör ruralt entreprenörskap också att "livet mellan husen" förbättras vilket innebär att människor i större utsträckning stannar kvar.

Förändringar i den institutionella ramen kan ha stor påverkan på entreprenöriella processer, då förändringar här kan antingen begränsa en marknad ytterligare alternativt ge upphov till nya marknader (Welter, 2011). Sådana förändringar kan bero på offentliga institutionernas satsningar och handlingsprogram som verkställs

för regional utveckling (Van der Ploeg et al. 2000). I Piteå framhäver myndigheter och organisationer att de själva är en förutsättning för entreprenöriella processer genom att stödja företagare på olika sätt. Å andra sidan förhåller sig företagare relativt neutrala till offentliga organ och menar att de inte är särskilt viktiga för utvecklingen av det egna företaget. Här framhäver företagarna att det är de personliga drivkrafterna i att engagera sig i styrelser och organisationer som möjliggjort företagarna att i enligt med Welter (2011) koordinera och engagera lokala resurser för att skapa värde. Detta indikerar att den inställning som offentliga organ har i förhållande till näringslivet kan vara missriktad. I stället för att utgå ifrån att vara en stödjande funktion till näringslivet finns det i stället utrymme för det offentliga att själva agera entreprenöriellt. Detta genom att skapa lönsamma samarbeten som blir en viktig del i företagsutveckling och i förlängningen även samhällsutvecklingen.

Möjligheter och utmaningar relaterad till en ekonomisk kontext härrör till konkurrens och marknadsstruktur (Welter 2011), och förändringar i marknadsstruktur på landsbygden förklaras av van der Ploeg et al. (2000) som effekterna av att jordbruksaktörers roll blir mindre påtaglig och andra ekonomiska aktörer blir viktigare. Detta framhålls även av empirin som synliggör att den gröna omställningen och entreprenörskap i det rurala är en otroligt viktig förutsättning i företagsutvecklingen eftersom det är en enorm intäktskälla för ruralt entreprenörskap. Även ruralt entreprenörskap är viktiga i detta avseende eftersom den attraktivitet de bidrar med skapar platser som entreprenörskap i det rurala vill etablera på. Dock innebär entreprenörskap i det rurala en ökad konkurrens vilket för med sig stora utmaningar eftersom en ökad entreprenöriell aktivitet i Piteå även innebär utmaningar för bostadsförsörjning och kompetensförsörjning.

6.2 Hur interagerar företagare på landsbygden med industrier som kommer av den gröna omställningen?

De motiv som Korsgaard et al. (2015) presenterar bidrar till platsen på olika sätt. Ur ett strukturalistiskt perspektiv på entreprenörskap samverkar de olika företagen med en gemensam kontext vilket har följden att de även påverkar varandra (Sarason et al. 2006). Ruralt entreprenörskap använder sig dels av sin kunskap om området för att navigera i företagsmiljön, dels en lokalt förankrad identitet som enligt Champenois och Jack (2022) ger entreprenören legitimitet och möjliggör företagare att engagera människor på platsen och dra nytta av lokala resurser. Därtill menar Korsgaard et al. (2015) att ruralt entreprenörskap huvudsakligen bidrar till platsen genom att förstärka kulturen och vara en viktig del i platsens attraktivitet. Empiriska

data synliggör att ruralt entreprenörskap i Piteå influerar platsen genom att förvalta Piteås historia och föra vidare den plats specifika kulturen, Piteandan, som skapar legitimitet till de olika entreprenöriella processer som ruralt entreprenörskap på platsen ger upphov till. Denna kultur ger även upphov till en arbetskraft som har ett otroligt driv vilket är en fördel för entreprenörskap i det rurala. Där finns det utrymme för industrietableringar att bidra genom att vara en del av att förvalta och föra vidare kulturen genom att anställa lokalt i stället för från utlandet vilket ger upphov till andra värdefulla processer för egen del så som att bidra till en bättre bild av företaget.

Samma kultur som möjliggör de entreprenöriella processerna på platsen är också begränsande i form av att entreprenörskap i det rurala riskerar exkludering. Företagare som inte själva anammar eller är en del av Piteandan kan stå inför stora svårigheter att skapa legitimitet till sina processer. Samtidigt som det finns risk för exkludering, så innebär entreprenörskap i det rurala även en utmaning för kulturen i sig. Den ökade konkurrensen om arbetskraft kan göra att företagare som tidigare haft goda relationer kommer behöva ta arbetskraft från varandra vilket kan göra att gemenskapen krackelerar. Dessutom kan befolkningsökningen som industrietableringar medför göra att den platsbundna kulturen som är så viktig för företagsutveckling blandas ut med ny kultur som kommer till platsen med inflyttade människor.

En annan kontrast till teorin är att empirin synliggör att entreprenörskap i det rurala kan vara en förutsättning för ruralt entreprenörskap genom att det öppnar upp affärsmöjligheter till följd av att det sker en tillströmning av människor till platsen. Ruralt entreprenörskap påverkas även av entreprenörskap i det rurala genom att ekonomin, som per definition innebär att hushålla med knappa resurser, blir än svårare. Detta innebär att till följd av utveckling behöver ruralt entreprenörskap en större del av flexibilitet eftersom verksamheterna är platsbundna. Eftersom de inte kan flytta verksamheten någon annanstans innebär förändringar i marknadsstrukturen att ruralt entreprenörskap behöver se över möjligheterna på platsen och hitta alternativa inkomstkällor för att fortsätta utveckla verksamheten och skapa värde på platsen. Detta tillför dock värde till entreprenörskap i det rurala. En förutsättning för entreprenörskap i det rurala är således en attraktiv plats som främjar en trivsamt tillvaro till inflyttad arbetskraft. Detta innebär att ruralt entreprenörskap och deras olika verksamheter i sin tur är en förutsättning för entreprenörskap i det rurala.

Interaktionen mellan de olika entreprenörskapsformerna blir till ett nollsummespel, industrisatsningarna för med sig många utmaningar till Piteå samtidigt som de för med sig nya möjligheter att driva och utveckla företag på landsbygden. Entreprenörskap i det rurala, med styrka i ett enormt finansiellt kapital, har förmågan att bidra till platsen genom att göra platsen mer kapitalstark i form av

ökade skatteintäkter vilket ger företagare och institutioner större medel att utveckla både företag och samhälle, med andra ord attraktiviteten av platsen. Men samtidigt är en förutsättning för entreprenörskap i det rurala att där finns ruralt entreprenörskap som bidrar till “ett bättre liv mellan byggnaderna” samt för att agera som underleverantörer till industrier. Det som blir tydligt empirin är att både formerna av entreprenörskap behövs för att ett samhälle ska överleva och utvecklas.

6.3 Hur kan samhällets olika aktörer, såsom företagare, myndigheter och branschorganisationer, utveckla företagande på platsen?

I likhet med hur Welter (2011) har valt att fokusera mindre på hur ekonomisk kontext påverkar och påverkas av företagare är det också något som empirin har visat på. I flera av intervjuerna så har andra faktorer än den ekonomiska kontexten tagits upp av intervjudeltagare. Empirin går att tolka som att företagarnas fokus kretsar mer kring sociala och ekonomiska kontexter, med ett stort fokus på hur de väljer att samarbeta med andra aktörer på marknaden för att få sina verksamheter att fungera. Flera av företagen anser att deras största förtjänster inte kommer från institutionella satsningar eller hjälp, utan det är kontakten med likasinnade företagare som väljer att stötta varandra med råd och möjlighet att ta till sig ny kunskap.

Institutioner som länsstyrelsen genomför just nu en satsning i form utav företagslyftet med ambitionen att stödja företagsutveckling. Satsningens fokus ligger mycket i att stötta företagare i att förbättra ekonomisk prestanda, men är det vad företagarna egentligen behöver och efterfrågar? Utifrån empirin går det att argumentera för att institutionella satsningar snarare bör handla om att upprätta lönsamma samarbeten. Till exempel att låta företagarna komma närmare varandra och att underlätta processerna för deras samverkan. Exempelvis skulle kommunen kunna samarbeta med både lokala producenter och lokala besöksnärliga- och restaurangverksamheter för att ta del av och sprida den lokalproducerade maten och platsens palett av upplevelser. Detta sprider intresset för norrbottnisk mat, ökar lönsamheten och utvecklar företagen vilket i förlängningen uppnår kommunens mål att utveckla samhället.

Kommunens satsning på att genomföra afterwork på olika företag där företagare kan ta med sig sin familj har potentialen att vara just det företagare tycks efterfråga gällande institutionella satsningar. Det skapas en informell plats där de entreprenöriella processerna hamnar i centrum för samtal men färgas också av det

familjära inslaget som antas bli en del av många diskussioner, då familjen finns på plats. I och med att familjen inkluderas i detta, ges de övriga i familjen också möjligheten att stärka sina band i form av relationsskapande till platsen. Det här skulle också kunna vara stärkande för attraktiviteten på platsen, då flera människor inkluderas vilket öppnar upp för att skapa ett samhälle med större mångfald. Det här är något som bekräftar det van der Ploeg et al. (2015) menar att institutionella satsningar kan leda till samhällsförändring. Samtidigt så ser Welter (2011) hur den sociala kontexten påverkar och påverkas av företagare då de genom sina nätverk har förmågan att dela kunskap och råd som kan leda till entreprenöriell utveckling och i sin tur samhällsutveckling.

Den empiri som samlats in visar på att den ekonomiska och sociala kontexten väger tyngre för företagare i Piteå än vad den institutionella kontexten gör. Anledningen till att det ser ut så kan vara flera, men något som empirin tydliggjorde är att är kommunen har brister i kommunikationen som gör att få företagare känner sig prioriterade. På grund av den dåliga kommunikationen mellan näringsliv och institutioner, har en bristfällig samverkan utvecklats. Detta på grund utav att de har olika perspektiv av vad som är viktigt med plattformar för samverkan. Medan kommunen ser dessa satsningar som stöd och hjälp, till stor del råd kring ekonomiska faktorer, för företagare så saknas det ett sådant behov hos just företagarna. De efterfrågar i stället möjligheter att kunna utvidga sina nätverk för att på ett snabbare och effektivare sätt kunna samverka med sina lokala aktörer.

Kapitel 7: Slutsats

7.1 Sammanfattande slutsatser

De förutsättningar som ligger till grund för företagsutvecklingen i Piteå synliggjordes i arbetet att jämföra empiri och teori. Det som stod klart var att aspekter som litteraturen framhäver som viktigt inte kan appliceras på olika platser i generell mening. Trots detta är Welter (2011) kontexter viktiga för att sätta ett ramverk för att kunna studera omständigheterna som förknippas med en viss plats. Däremot, har varje unik plats olika aspekter som är viktiga för entreprenörskapet för just den unika platsen, och som för med sig unika förutsättningar för företagandet som är specifikt för den plats som studeras. I Piteå är möjligheter och utmaningar som härstammar från de ekonomiska och sociala kontexterna allra mest framstående. På platsen sker just nu enorma investeringar som påverkar det kontextuella ramverk som företagare verkar inom, inte minst vad gäller marknadsstruktur och konkurrens, men även vad gäller de sociala förhållanden som råder på platsen. För att angripa problemet och främja företagsutveckling är det av största vikt att företagare gemensamt tar ansvar i att förvalta kulturen i Piteå, det vill säga piteandan, och fortsätta utveckla det sociala samspelet inom Piteå. Här har olika aktörer möjligheter att bidra. Ruralt entreprenörskap genom att vara en del av kulturen och förvalta Piteås historia. Entreprenörskap i det rurala genom att lyfta upp den kultur som anställda från lokalområdet identifierar sig med. Slutligen myndigheter och organisationer som har stora möjligheter att vidareutveckla gemenskaper genom att utveckla plattformar där människor kan träffas, samtala och inspireras av varandra för att utveckla företagandet på landsbygden.

Interaktionen mellan företagare på landsbygden och industrietableringar som kommer av den gröna omställningen handlar om att det finns distinkta skillnader i möjligheter och utmaningar kopplat till olika motiv bakom entreprenörskapet (Korsgaard et al. 2015). Dock visar empirin att skillnader i motiv inte speglas av lika tydliga skillnader i verkligheten. Båda typer av entreprenörskap står inför samma förutsättningar och utmaningar kopplat till kompetensförsörjning och ökad konkurrens i samband med den gröna omställningen. Och de sociala resurserna är lika viktiga dels för entreprenörskap i det rurala att kunna anställa arbetskraft som har ett inneboende driv, dels för ruralt entreprenörskap eftersom kulturen kommer

med ett självförtroende och en legitimitet till de entreprenöriella processerna som är så viktiga för företagsutvecklingen på landsbygden. Detta gör att frågan uppstår om en uppdelning av de olika motiven ens är nödvändigt. Det viktigaste är att det finns entreprenöriell aktivitet på platsen, som samverkar med omgivningen och skapar bättre förutsättningar för framtida företagare och bidrar till samhällets utveckling. Hur verksamheter är uppbyggda och fungerar på landsbygden i Piteå är unikt, men det sätt som interaktionen fungerar mellan olika företag och institutioner inom en gemensam kontext som kantas av stora industrietableringar kan därför skapa en förståelse för andra platser som befinner sig i en liknande situation.

Samhällets olika aktörer, däribland företagare, myndigheter och branschorganisationer, behöver framför allt mer samverkan för att utveckla företagandet på platsen. Institutionella satsningar är enligt Welter (2011) en viktig del i verksamheters utveckling. Det har även empirin visat, men att dessa satsningar måste komma ur dialog mellan olika aktörer för att få ett genomslag i samhället. När institutioner så som en kommun väljer att utreda var samarbetet med företagare har sin svaga länk kan det leda till att samarbetet blir starkare och i längden effektivare. Detta är något som Piteå kommun är engagerade i, och andra kommuner skulle kunna ta lärdom av dem om deras utfall blir lyckat. Om inställningen förändras av hur samhällsutveckling ska gå till, kommer det att krävas att det top-down perspektiv som råder, slätas ut och öppnar upp för en tydligare diskussion om platsers problem. Ruralt entreprenörskap, entreprenörskap i det rurala samt institutionerna behöver komma överens om matchens regler så det inte blir en pingismatch av dialoger, utan att det finns en tydlig målbild. Det finns idag sådan samverkan, men kommunen går i dagsläget in som en stödjande funktion, snarare än att behandla företagare som eventuella samarbetspartners. I stället behöver myndigheter satsa på att utveckla lönsamma relationer med företagare, vilket skulle underlätta för företagens samverkan, då detta är av stor vikt för företagsutveckling på landsbygden och i förlängningen platsens framtid.

7.2 Bidrag och vidare forskning

7.2.1 Empiriskt bidrag

I Norra Sverige blomstrar ekonomin och kraftiga investeringar görs i den gröna omställningen. Samtidigt visade rapporter på att förutsättningarna för företagare var undermåliga och att attityderna mellan tjänstemän och näringsliv var förkastlig. Dessa rapporter bygger på enkäter som skickas ut till företagare i Sveriges kommuner. Bilden som målades upp var att det fanns stora problem. Däremot, var situationen i verkligheten helt annorlunda. Företagen visade inga tecken på det som antydde i rapporterna, men visade dock på andra systematiska problem som

handlar om kompetens- och bostadsförsörjning. Detta innebär att det empiriska bidrag främst riktar sig till beslutsfattare och myndighetsutövare som är i processen att fatta beslut kring frågor som rör näringslivet och företagsutveckling på landsbygden. Beslut och program som ger effekt och som går i linje med vad företagare behöver och efterfrågar kan enbart utformas genom närvaro på platsen och samröre med företagare.

7.2.2 Teoretiskt bidrag

Teorin visade att det finns distinkta skillnader mellan olika motiv bakom entreprenöriella processer (Korsgaard et al. 2015). Ett kontextualiserat perspektiv på entreprenöriella processer innebär dock att företagare och kontexten är integrerat vilket betyder båda motiv påverkar varandra inom given kontext, vilket litteraturen inte belyste. De resultat som genererats av denna studie visar att det i verkligheten inte finns några synbara skillnader i de förutsättningar och utmaningar som kopplar till de olika entreprenöriella processerna. Båda typer av motiv framhävs vara viktiga för företagsutveckling på platsen och båda typer är även en förutsättning för varandra. Det teoretiska bidraget blir således att belysa att båda typer av motiv som verkar inom samma kontext har en påverkan på och är en förutsättning för varandra och nyckeln till företagsutveckling på landsbygden är att det finns entreprenöriell aktivitet på platsen.

7.2.3 Vidare forskning

- En jämförande analys med andra platser i Sverige och se om det vi har hittat i Piteå är något som går att applicera där eller om det är platsbundna faktorer.
- Göra en närmare studie i beslutsprocessen bakom en industrietablering.
- Ytterligare forskning i den tidsmässiga komponent som Zahra et al. (2014) visat som är en kontext som behöver utforskas mer.

Referenser

- Alvesson, M. (2003). Beyond neopositivists, romantics, and localists: a reflexive approach to interviews in organizational research. *Academy of Management Review*. 28(1), pp. 13–33. <https://doi.org/10.2307/30040687>
- Anderson, A.R. (2000). *Paradox in the periphery: An entrepreneurial reconstruction?* *Entrepreneurship and Regional Development*. 12, pp. 91–109. <https://doi.org/10.1080/089856200283027>
- Andersson, A. & Gaddefors, J. (2016). *Entrepreneurship as a community phenomenon; reconnecting meanings and place*. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*. 28(4), pp. 504-518. <https://doi.org/10.1504/IJESB.2016.077576>
- Aldrich, H.E. & Cliff, J. (2003). *The pervasive effects of family on entrepreneurship: Toward a family embeddedness perspective*. *Journal of Business Venturing*. 18, pp. 573–596. [https://doi.org/10.1016/S0883-9026\(03\)00011-9](https://doi.org/10.1016/S0883-9026(03)00011-9)
- Autretsch, D.B., Falch, O., Feldman, P.M. & Heblich, S. (2009). *Local Entrepreneurship in Context*. *Regional Studies*. 46(3), pp. 379–389. <https://doi.org/10.1080/00343404.2010.490209>
- Baker, T. & Nelson, R.E. (2005). *Creating Something from Nothing: Resource Construction through Entrepreneurial Bricolage*. *Administrative Science Quarterly*. 50, pp. 329-366. <https://doi.org/10.2189/asqu.2005.50.3.329>
- Baker, T. & Welter, F. (2018). *Contextual Entrepreneurship: An Interdisciplinary Perspective*. *Foundations and Trends in Entrepreneurship*. 14(4), pp. 357–426. <http://dx.doi.org/10.1561/03000000078>
- Bennett, K.J., Borders, T.F., Holmes, G.M., Backes Kozhimannil, K., & Ziller, E. (2019). *What Is Rural? Challenges And Implications Of Definitions That Inadequately Encompass Rural People And Places*. *Health Affairs*. 38(12). <https://doi.org/10.1377/hlthaff.2019.00910>
- Bryman, A. & Bell, E. (2017). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. 3 uppl. Stockholm: Liber.
- Bosak, J. & Perlman, B. (1982) *A review of the definition of rural*. *Journal of Rural Community Psychology*, 3(1) pp. 3-34 <https://eric.ed.gov/?id=ED238667>
- Bosworth, G. (2012). *Characterising rural businesses – Tales from the paperman*. *Journal of Rural Studies*. 28(4), pp. 499-506. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2012.07.002>

- Bristow, G. (2010). *Resilient regions: re-‘placeing’ regional competitiveness*. Cambridge Journal of Regions, Economy and Society. 3, pp. 153-167. <https://doi.org/10.1093/cjres/rsp030>
- Bruyat, C. & Julien, P.A. (2001). *Defining the field of research in entrepreneurship*. Journal of Business Venturing. 16(2), pp. 165-180. [https://doi.org/10.1016/S0883-9026\(99\)00043-9](https://doi.org/10.1016/S0883-9026(99)00043-9)
- Busenitz, L.W., West, G.P., Shepard, D., Nelson, T., Chandler, G.N., Zacharakis, A. (2003). *Entrepreneurship Research in Emergence: Past Trends and Future Directions*. Journal of Management. 29(3), pp. 285–308. https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1016/S0149-2063_03_00013-8
- Champenois, C. & Jack, S. (2022). *A non-workshop on a socialized view of entrepreneurship: building and extending a community of practice for work on embeddedness*. An International Journal. 34(7-8), pp. 515-541. <https://doi.org/10.1080/08985626.2022.2072000>
- Christopherson, S., Michie, J. & Tyler P. (2010). *Regional resilience: theoretical and empirical perspectives*. Cambridge Journal of Regions, Economy and Society 3(1), pp. 3-10. <https://doi.org/10.1093/cjres/rsq004>
- Dahri, S. & Omri, A. (2018). *Entrepreneurship contribution to the three pillars of sustainable development: What does the evidence really say?*. World Development. 106, pp. 64-77. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.01.008>
- Dasgupta, P., Morton, J.F., Dodman, D., Karapinar, B., Meza, F., Rivera-Ferre, M., Sarr, A. & Vincent, K. (2014). *Rural Areas. Part A: Global and Sectoral Aspects. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA. 1, pp. 613-657. https://www.researchgate.net/publication/267865567_Part_A_Global_and_Sectoral_Aspects_Contribution_of_Working_Group_II_to_the_Fifth_Assessment_Report_of_the_Intergovernmental_Panel_on_Climate_Change
- Denham C. & White, I. (1998) *Differences in urban and rural Britain*. Population Trends. 91, pp. 23-34. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/957554>
- European Union. (2022). *Strategic foresight report*. Publications office of the European Union. https://commission.europa.eu/system/files/2022-06/strategic_foresight_report_2022.pdf [2023-05-21]
- Foster, C. & Heeks, R. (2016). *Drivers of Inclusive Innovation in Developing Country Markets: A Policy Perspective*. Inclusive Innovation for Sustainable Development. 1, pp. 57-74. https://doi.org/10.1057/978-1-137-60168-1_4
- Fritsch, M. & Mueller, P. (2004). *Effects of new business formation on regional development over time*. Regional Studies 38(8), pp. 961-975. <https://doi.org/10.1080/0034340042000280965>
- Gaddefors, J. & Andersson, A.R. (2017). *Entrepreneursheep and context: when entrepreneurship is greater than entrepreneurs*. International Journal of

- Entrepreneurial Behavior & Research. 23(2).
<https://doi.org/10.1108/IJEER-01-2016-0040>
- Gaddefors, J. & Anderson, A.R. (2018). *Context Matters: Entrepreneurial Energy in the Revival of Place*. Contemporary Issues in Entrepreneurship Research. 9(A), pp. 63–78. <https://doi.org/10.1108/S2040-72462018000009A004>
- Gaddefors, J., & Anderson, A.R. (2019). *Romancing the rural: Reconceptualizing rural entrepreneurship as engagement with context(s)*. The International Journal of Entrepreneurship and Innovation. 20(3), pp. 159–169.
<https://doi.org/10.1177/1465750318785545>
- Gartner, W.B., Shaver, K.G., Gatewood, E., & Katz, J.A. (1994). *Finding the Entrepreneur in Entrepreneurship*. Entrepreneurship Theory and Practice. 18(3), pp. 5–9. <https://doi.org/10.1177/104225879401800301>
- Giddens, A. (1971). *New Rules of Sociological Method*. 2 uppl. California: Stanford University Press.
https://books.google.se/books?hl=sv&lr=&id=uyrWvhZ4Mx0C&oi=fnd&pg=PP9&ots=LugJsF1Pqu&sig=4XeACM3nlK4fOc-q9ILYf0GDIyA&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Giddens, A. (1979). *Central Problems in Social Theory*. Los Angeles: University of California Press
https://scholar.google.com/scholar_lookup?title=Central%20Problems%20in%20Social%20Theory%3A%20Action%2C%20Structure%20and%20Contradictions%20in%20Social%20Analysis&publication_year=1979&author=A.%20Giddens
- Giddens, A. (1986). *The constitution of society*. United States: University of California Press.
https://books.google.se/books?hl=sv&lr=&id=cV8xnSIa0-IC&oi=fnd&pg=PR13&ots=Az76-o1q_7&sig=vFMMbeqhb-ZHYurKcBqsQKnL0ug&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity*. California: Stanford University Press.
https://books.google.se/books?hl=sv&lr=&id=Jujn_YrD6DsC&oi=fnd&pg=PP11&ots=p_ZJz7roJ9&sig=bfBPtP2SGqaLeXYHfqVI366OG_Q&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
- Granovetter, M. (1985). *Economic Action and Social Structure: The Problem of Embeddedness*. American Journal of Sociology. 91(3).
<https://doi.org/10.1086/228311>
- Guba, E.G. & Lincoln, Y.S. (1994). *Competing Paradigms in Qualitative Research*. Handbook of qualitative research. 2, pp. 163-194.
- Hall, J.K., Daneke, G.A. & Lenox, M.J. (2010). *Sustainable development and entrepreneurship: Past contributions and future directions*. Journal of Business Venturing 25(5), pp. 439-448.
<https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2010.01.002>

- Hoggart, K. (1990). *Let's Do Away with Rural*. Journal of Rural Studies 6(3), pp. 245–257. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2010.01.002>
- Hudson, R. (2010). *Resilient regions in an uncertain world: wishful thinking or a practical reality?* Cambridge Journal of Regions, Economy and Society. 3(1), pp. 11-25. <https://doi.org/10.1093/cjres/rsp026>
- Jack, S. & Andersson, A.R. (2002). *The effects of embeddedness on the entrepreneurial process*. Journal of Business Venturing. 17(5), pp. 467-487. [https://doi.org/10.1016/S0883-9026\(01\)00076-3](https://doi.org/10.1016/S0883-9026(01)00076-3)
- Kalantaridis, C. & Bika, Z. (2006). *In-migrant entrepreneurship in rural England: beyond local embeddedness*. Entrepreneurship and Regional Development. 18(2), pp. 109-131. <https://doi.org/10.1080/08985620500510174>
- Korsgaard, S., Müller, S. & Wittorff Tanvig, H. (2015). *Rural entrepreneurship or entrepreneurship in the rural – between place and space*. International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research. 21(1), pp 5–26. <https://doi.org/10.1108/IJEBR-11-2013-0205>
- Lincoln, Y.S. & Guba, E.G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Linneberg, M.S. & Korsgaard, S. (2019). *Coding qualitative data: A synthesis guiding the novice*. Qualitative research journal. 19(3), pp. 259-270. <https://doi.org/10.1108/QRJ-12-2018-0012>
- Liu, Y., Liu, J., Zhou, Y. (2017). *Spatio-temporal patterns of rural poverty in China and targeted poverty alleviation strategies*. Journal of Rural Studies 52, pp. 66-75. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2017.04.002>
- Low, M.B., & MacMillan, I.C. (1988). *Entrepreneurship: Past Research and Future Challenges*. Journal of Management. 14(2), pp. 139–161. <https://doi.org/10.1177/014920638801400202>
- McElwee, G. & Atherton, A. (2021). *Rural entrepreneurship*. World Encyclopedia of Entrepreneurship Chapter 63, pp. 563–570. <https://doi.org/10.4337/9781839104145.00070>
- McKeever, E., Jack, S., Andersson, A. (2015). *Embedded entrepreneurship in the creative re-construction of place*. Journal of Business Venturing 30(1), pp. 50-65 <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2014.07.002>
- Müller, S. and Korsgaard, S. (2017). *Resources and bridging: The role of spatial context in rural entrepreneurship*. Entrepreneurship & Regional Development, An International Journal. 30(1-2), pp. 224-255. <https://doi.org/10.1080/08985626.2017.1402092>
- Muñoz, P. & Kimmitt, J. (2019). *Rural entrepreneurship in place: an integrated framework*. Entrepreneurship & Regional Development. 31(9–10), pp. 842-873. <https://doi.org/10.1080/08985626.2019.1609593>
- Nära mat. (2023). *Företagslyftet*. <https://www.naramat.nu/positiv-energi-pa-foretagslyftets-konferens/> [2023-05-21]
- Ozuem, W., Willis, M. & Howell, K. (2021). *Thematic analysis without paradox: sensemaking and context*. Qualitative Market Research: An International Journal. 25(1), pp. 143-157. <https://doi.org/10.1108/QMR-07-2021-0092>

- Sandberg, J. & Alvesson, M. (2011). *Ways of constructing research questions: gap-spotting or problematization?*. *Organization*. 18(1), pp. 23–44. <https://doi.org/10.1177/1350508410372151>
- Sarason, Y., Dean, T. & Dillard, J.F. (2006). *Entrepreneurship as the nexus of individual and opportunity: A structuration view*. *Journal of Business Venturing*. 21(3), pp. 286-305. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2005.02.007>
- Schumpeter, J.A. (1942). *The Process of Creative Destruction*. *Capitalism, Socialism and Democracy*. 36, pp. 145–150. https://media4.manhattan-institute.org/sites/as/files/SKM_C45818012317090.pdf
- Schaltegger, S., Lüdeke-Freund, F., & Hansen, E.G. (2016). *Business Models for Sustainability: A Co-Evolutionary Analysis of Sustainable Entrepreneurship, Innovation, and Transformation*. *Organization & Environment*. 29(3), pp. 264-289. <https://doi.org/10.1177/1086026616633272>
- Shane, S. & Venkataraman, S. (2000). *The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research*. *Academy of Management Review*. 25(1). <https://doi.org/10.5465/amr.2000.2791611>
- Shane, S. (2009). *Why encouraging more people to become entrepreneurs is bad public policy*. *Small Business Economics*. 33(1), pp. 141–149. <https://doi.org/10.1007/s11187-009-9215-5>
- Stathopoulou, S., Psaltopoulos, D. & Skuras, D. (2004). *Rural entrepreneurship in Europe: a research framework and agenda*. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*. 10(6), pp. 404-425. <https://doi.org/10.1108/13552550410564725>
- Tracy, S.J. (2010). *Qualitative Quality: Eight "Big-Tent" Criteria for Excellent Qualitative Research*. *Qualitative Inquiry*. 16(10), pp. 837–851. <https://doi.org/10.1177/1077800410383121>
- Van Der Ploeg, J.D., Renting, H., Brunori, G., Knickel, K., Mannion, J., Marsden, T., De Roest, K., Sevilla-Guzmán, E. & Ventura, F. (2000). *Rural Development: From Practices and Policies towards Theory*. *Sociologia Ruralis*. 40(4), pp. 391-408. <https://doi.org/10.1111/1467-9523.00156>
- Welter, F. (2011). *Contextualizing Entrepreneurship—Conceptual Challenges and Ways Forward*. *Entrepreneurship Theory and Practice*. 35(1), pp. 165–184. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2010.00427.x>
- Wigren-Kristofersen, C., Brundin, E., Hellerstedt, K., Stevenson, A., Aggestam, M. (2021). *Rethinking embeddedness: a review and research agenda*. *An International Journal*. 34(1-2), pp. 32-56. <https://doi.org/10.1080/08985626.2021.2021298>
- Yardley, L. (2000). *Dilemmas in qualitative health research*. *Psychology & Health*. 15(2), pp. 215-228. <https://doi.org/10.1080/08870440008400302>
- Yin, X., Chen, J., Jizhen, L. (2022). *Rural innovation system: Revitalize the countryside for a sustainable development*. *Journal of Rural Studies*. 93, pp. 471-478 <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2019.10.014>

Zahra, S.A., Wright, M., & Abdelgawad, S.G. (2014). *Contextualization and the advancement of entrepreneurship research*. *International Small Business Journal*. 32(5), pp. 479–500. <https://doi.org/10.1177/0266242613519807>

Tack

Författarna av denna text vill rikta ett stort tack till de intervjudeltagare som ställt upp med tid och energi för att svara på våra frågor. Det har varit otroligt spännande och lärorikt att få lyssna på vad ni har att säga. Vi vill även rikta ett stort tack till Karin Isaksson som har gjort detta projekt möjligt. Tack till Ove Karlsson som har varit en otroligt viktig samarbetspartner, som bland annat löste våra logistiska bekymmer på plats men som också möjliggjorde kontakter med lantbrukare och företagare i Piteå. Ove har även varit en fantastisk inspirationskälla och visat oss runt på olika platser i Norrbotten, stort tack! Vi vill även tacka GRANS Naturbruksgymnasium som varit otroligt välkomnande och omhändertagande och som hjälpt oss genom att tillhandahålla bostad åt oss under vår vistelse i Piteå.

I samband med detta vill vi tipsa studenter som ska göra självständigt arbete att överväga att genomföra sitt kandidat- eller mastersarbete i Piteå. Vi blev varmt välkomnade av personalen på naturbruksgymnasiet och fick ett enormt stöd av våra kontaktpersoner. Tacksamheten som vi upplever efter tiden i Piteå är något som är svårt att sätta ord på. Vi kunde inte vara lyckligare och det har varit ett minne för livet att få genomföra detta arbete.

Slutligen vill vi rikta ett enormt tack till vår handledare Hanna Astner som genom sitt engagemang och sin outtröttliga energi hållit oss motiverade genom hela kandidatarbetet. Dina råd och insikter har hjälpt oss enormt mycket på vägen. Tack!

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.